

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДУ «НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ»**

**Матеріали
міжнародної науково-практичної конференції
магістрантів
ІННОВАЦІЙНІ ПРІОРИТЕТИ У РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ
ТА МЕНЕДЖМЕНТУ**

20 листопада 2020 року

Біла Церква
2020

УДК 330.341.1:33:005

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Даниленко А.С., академік НААН, д-р екон. наук.

Варченко О.М., д-р екон. наук

Новак В.П., д-р біол. наук

Димань Т.М., д-р с.-г. наук

Іщенко Т.Д., канд. пед. наук

Паска І.М., д-р екон. наук

Хомяк Н.В., канд. екон. наук

Зубченко В.В., канд. екон. наук.

Качан Л.М., канд. с.-г. наук.

Ластовська І.О., канд. с.-г. наук.

Відповідальна за випуск – **Олешко О.Г.**, канд. с.-г. наук.

Інноваційні пріоритети у розвитку економіки та менеджменту: матеріали наук.-
практ. конф. магістрантів, 20 листопада 2020 р. Біла Церква: БНАУ, 2020. 33 с.

Збірник підготовлено за авторською редакцією доповідей учасників конференції без літературного редагування. Відповідальність за зміст поданих матеріалів та точність наведених даних несуть автори.

©БНАУ

СТЕПАНЕЦЬ А.О., магістрантка
Науковий керівник – **ОДНОРОГ М.А.**, канд. екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет
Odnorog_BTNAU@ukr.net

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ РОБОТИ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Метою даної роботи є характеристика визначального вектору трансформації управління капіталом підприємства, а також вдосконалення теоретичної основи оцінки ефективності управління капіталом з точки зору роз'яснення сутності основних понять, принципів і технологія процесу.

Ключові слова: капітал, оптимізація, структура, управління, ефективність.

Ключовим рушієм модернізації національної економіки повинна бути ефективна трансформація підсистеми управління діловою діяльністю в контексті збільшення їх конкурентоспроможність, ефективність та результативність використання наявних ресурсів. На даний момент пріоритет надається цілеспрямованому пошуку та інтеграції новітніх інструментів управління бізнесом, які орієнтовані не лише на раціональне використання ресурсів, зокрема фінансових, а й мають потенціал для підвищення ефективності та результативності. Все це актуалізує завдання забезпечення ефективності управління капіталом шляхом постійного вдосконалення та модернізації своїх інструментів, що, у свою чергу, вимагає систематичного вивчення теоретичних питань оцінки капіталу підприємства.

Обґрунтовуючи зміст і структуру процесу оцінки ефективності управління капіталом, важливо чітко розуміти суть категорії «капітал підприємства», «процес управління капіталом підприємства», «ефективність управління капіталом», а також принципи та організаційно-методологічні підходи до оцінки ефективності управління підприємством в цілому [1, с. 94].

Підприємницький капітал дозволив нам виявити подвійну природу цієї категорії, яка пов'язана з економічною та правовою природою формування та функціонування капіталу, і виходячи з цього ми можемо зробити висновок, що з точки зору фінансової підтримки підприємницької діяльності капітал підприємства – це сукупність власних та позикових фінансових ресурсів, які просунуті у формуванні власності (активів) та залучені в господарській діяльності, а також яка формується під впливом внутрішнього та зовнішнього середовища, забезпечення фінансової рівноваги підприємства в поточному та довгостроковому періодах його діяльності та розвитку.

Значна роль капіталу у сталому розвитку, забезпеченні добробуту власників та персоналу підприємства і задовольняючи державні інтереси в цілому, визначає його як важливий об'єкт управління, що вимагає професійного та компетентного підходу для створення ефективного механізму обґрунтування управлінських рішень для підвищення ефективності формування та використання власних та позикових коштів, а також контроль за їх виконанням та оцінкою ефективності управління підприємством.

На наш погляд, процес управління капіталом має безперервний динамічний характер і він визначається чіткою послідовністю дій (етапів) у межах циклу управління. Етапи управління капіталом слід розглядати в нерозривній єдності управлінських функцій, оскільки їх неадекватне або неточне виконання призводить до спотворення реальної ситуації та помилкового уявлення про поточний та майбутній стан капіталу підприємства. Від наявності інформації, методологічних інструментів та часткових рішень, що приймаються на кожному етапі управління, залежать результат процесу прийняття рішень. Отже, управління капіталом як процес – це діяльність об'єднаних у певну структуру суб'єктів та об'єктів управління, спрямованих на досягнення цілей управління через реалізація певних функцій та використання відповідних методів і принципів управління, що складається з наступних етапів: постановка

управлінської проблеми, розробка управлінське рішення, реалізація управлінського рішення, контроль за виконанням управлінське рішення.

З огляду на це, під результатами управління капіталом ми пропонуємо зрозуміти ступінь досягнення запланованих результатів, що забезпечується відповідним рівнем сформованості та використання фінансових ресурсів в умовах ділового середовища, що змінюється, та визначає можливості для їх вдосконалення для забезпечення сталого розвитку підприємства.

Дії, що ведуть до реалізації плану за показниками формування та використання капіталу, а також досягнення підприємства результати в цілому та їх значення слід вважати ефективним, часткове виконання плану цих показників – недостатньо ефективні, невиконання плану за показниками – неефективні [2, с. 11].

Розроблена модель може бути використана для обґрунтування пріоритетних стратегічних завдань фінансів управління на підприємстві.

Визначені нами принципи повинні використовуватися колективно, формуючи цілісний, взаємопов'язаний процес оцінювання, спрямований на підвищення об'єктивності та практичного значення оцінки ефективності управління капіталом підприємства. Вони є одночасно концептуальною основою та важливим інструментом забезпечення якості оцінки ефективності управління капіталом підприємства.

Оцінка ефективності управління капіталом компанії є суттєвим чинником успішної діяльності підприємств, що перебувають у невизначеності, який ми розглядаємо як ступінь досягнення запланованих результатів, які забезпечуються відповідним рівнем сформованості використання фінансових ресурсів в умовах ділового середовища, що змінюється, і визначає можливості для їх вдосконалення для забезпечення сталого розвитку [3, с. 114]. Управління капіталом слід вважати дієвим, якщо умови плану формування та використання капіталу, досягнення результати діяльності та вартість підприємства виконуються. Проте вони не є достатньо ефективними, якщо вони частково виконуються цими показниками, а неефективними – якщо план на зазначені показники не виконуються.

Для оцінки ступеня ефективності управління капіталом компанії ми можемо використовувати еталонна модель яка також може бути використана для обґрунтування пріоритетних стратегічних завдань щодо фінансового управління на підприємстві, прогнозування та контролю змін ринкової вартості.

Концептуальна основа оцінки ефективності управління капіталом підприємства та важливий інструмент гарантування його якості, який здатний забезпечити об'єктивність результатів оцінки та їх практичну значимість для своєчасної корекції управлінських дій є принципи оцінки, які ми визначили (науковість, систематичність, складність, конструктивність, об'єктивність та суттєвість, адаптивність, ефективність, самовдосконалення, доцільність, результативність).

Перспективними напрямками подальших досліджень цієї проблеми є розвиток функціональної моделі, що структурує процес оцінки ефективності капіталу компанії управління, а в режимі реального часу забезпечує контроль і коригування управлінських дій по відношенню до капіталу та сталого розвитку підприємства в системі управління інформацією.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Білоченко А.М. Фінансовий капітал в Україні: особливості формування та перспективи розвитку. Фінанси України. 2008. № 3. С. 94-100.
2. Давиденко Н.М. Фінансовий леверидж в оптимізації структури капіталу акціонерних товариств. Агросвіт. 2015. № 1. С. 10-13.
3. Куц. Л.Л. Капітал підприємства: формування та використання. Опорний конспект лекцій. Тернопіль, ТНЕУ, 2012. 114 с.

УДК: 316.334.23:338.22(477)

ШКУЛЬСЬКА Я.В., магістрантка
Науковий керівник – **БАТАЖОК С.Г.**, канд. екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет

ВИМОГИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

На рівні держави, регіонів стимулювання соціального бізнесу у периферійних територіях має стати одним із першочергових завдань, метою якого має бути працевлаштування місцевого населення, формування нових джерел надходжень до місцевих бюджетів, розв'язання соціальних, екологічних, культурних, економічних проблем.

Ключові слова: соціальне підприємництво, економічна ефективність, результати діяльності, соціально-економічна безпека регіонів.

Створення соціальних підприємств повинно здійснюватися за активної підтримки держави та безпосередньої участі територіальних громад. Незважаючи на переважно незначні прибутки, низьку рентабельність, соціальне підприємництво дозволяє отримати інші види переваг, підвищуючи рівень соціально-економічної безпеки регіонів [1].

Фактори розвитку соціального підприємництва в регіонах

Зовнішні фактори	Внутрішні фактори
Поширення інформації серед населення про успішні соціальні бізнес-проекти	Соціальна цінність (сутність продукту чи послуги яку створює соціальне підприємство)
Фіскальні стимули	Дослідження та оцінка ринку та конкурентів
Донорські ресурси	Бізнес-методи в управлінні (організація, планування, контроль)
Грантові кошти	Фандрейзинг
Пільгове кредитування	Стратегія маркетингу
Інвестиційні фонди	Комунікації
Реалізація та розвиток реформи бюджетної децентралізації	Розроблення фінансового плану (прогноз продажів, формування доходів, статті витрат, прогнозований фінансовий результат)
Організація мережі соціальних підприємств	Інформування працівників щодо цілей та результатів роботи
Підтримка соціального підприємництва на рівні держави та регіонів	Аналіз ризиків та бачення інструментів щодо нейтралізації цих ризиків
Краудфандингові платформи	Інноваційний підхід щодо вирішення соціальних проблем

Необхідним є впровадження систематичного моніторингу та оцінки визначення соціально-економічного ефекту. Оцінювання ефективності результатів діяльності соціального підприємства пропонується здійснювати у такій послідовності [2].

Перший етап — визначення об'єктів вимірювання, що залежить від стейкхолдерів, які мають різні інтереси щодо економічних та соціальних результатів діяльності.

Другий етап — визначення показників діяльності — тобто формування набору показників, які відповідають можливостям вимірювання визначеного об'єкта.

Третій етап — визначення джерел, збирання та обробка інформації. Необхідно визначитися з основними джерелами та методами збирання інформації, для розрахунків вибраних показників.

Четвертий етап — розрахунки показників, порівняння їх значень з визначеною базою та отримання «зворотного зв'язку».

П'ятий етап — оцінювання результатів порівняння та прийняття рішень. Соціальним підприємствам необхідно використовувати механізми оцінювання, щоб поліпшити свою

операційну ефективність; проектувати і виробляти товари та послуги, які створюють більший соціальний вплив; забезпечувати прозорість своєї діяльності відповідно до вимог інвесторів та інших зацікавлених груп.

Оцінювання результатів діяльності соціального підприємства збільшує фінансування, дає можливість отримати надійні інвестиції; вигравати тендери / контракти, зміцнювати імідж і вибудовувати «бренд» соціального підприємства; звітувати зацікавленим сторонам; приймати більш обґрунтовані рішення.

Важливість здійснення оцінювання діяльності соціального підприємства обумовлена тим, що це буде сприяти ефективному плануванню діяльності такого підприємства, а також надасть змогу потенційним інвестором прорахувати майбутні результати діяльності соціального підприємства, розмір потенційного доходу та контролювати ефективність використання вкладених коштів. Для

працівників та благоотримувачів — проконтролювати чи відповідає діяльність соціального підприємства задекларованій меті. Для органів місцевого самоврядування — об'єктивно приймати рішення щодо доцільності сприяння розвитку тому або іншому соціальному підприємству. Для самих соціальних підприємців оцінка діяльності підприємства є підставою для оптимізації подальшої діяльності та допомагає продемонструвати свої переваги для залучення інвесторів.

Ринок соціального інвестування в Україні розвивається стихійно, а традиційні інвестори не готові вкладати кошти в соціальні підприємства. Як наслідок, основним джерелом фінансування соціальних підприємств, особливо на етапі їх створення, виступають донори. Донорські ресурси є дуже важливими для підтримки підприємств на стадії стартапу, просування ідеї соціального підприємництва, швидкого реагування на соціальні виклики, пов'язані з потребами у працевлаштуванні та наданні послуг вразливим категоріям населення. Гранти дають можливість створити соціальне підприємство, отримати стартовий капітал та сформувані у команди базові навички ведення бізнесу. Разом з тим, наявність донорських ресурсів та їхня доступність приводять до того, що підтримані соціальні підприємства нехтують необхідністю забезпечення своєї стійкості, протиставляють себе бізнес-спільноті, не виходять на рівень самоокупності та припиняють свою діяльність після закінчення гранту.

Сфера соціального інвестування в Україні загалом недостатньо розвинена. Не існує мережі інвестиційних фондів, які б займалися цим системно, є індивідуальні соціальні інвестори, але інвестування відбувається хаотично. Міжнародні інвестори не зацікавлені приїжджати в Україну, тому що не бачать сильних команд і привабливих бізнес-пропозицій, спроможних до конкуренції на міжнародних ринках.

Основною проблемою соціальних підприємців є їхні недостатні знання з основ бізнесу, маркетингу, менеджменту, бухгалтерського обліку тощо. Соціальне підприємство має бути успішним, стійким та конкурентоспроможним на ринку соціальних інвестицій, що дає йому можливість функціонувати і розвиватися. Важливим є вміння підприємців перетворювати профінансовані проекти на прибуткові бізнес-моделі. Інвестори бажають вкладати кошти в потужні підприємства з сильними командами, які можуть реалізувати свої бізнес-ідеї.

Оцінка соціального та економічного ефекту є мотиваторами розвитку соціального підприємництва і залучення нових донорів та інвесторів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Мокій А.І., Дацко О.І. Розвиток соціального підприємництва у контексті зміцнення економічної безпеки депресивних територій. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. 2014. Вип. I (53). С. 155-166.

2. Соціальне підприємництво: від ідеї до суспільних змін. Посібник / Свинчук А.А., Корнецький А.О., Гончарова М.А., Назарук В.Я., Гусак Н.Є., Туманова А.А. Київ: ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2017. 188с.

UDC: 336.02

BEZUHLA O.V., undergraduate
Supervisor – **DRAHAN O.O.**, Ph.D. of Economics,
Bila Tserkva National Agrarian University
okdragan@btsau.edu.ua

IMPROVEMENT OF THE METHOD OF EVALUATION OF EFFICIENCY OF USE OF FINANCIAL RESOURCES OF THE ENTERPRISE

The existing methods of assessing the effectiveness of the use of financial resources of the enterprise, their advantages and disadvantages are considered and analyzed. Recommendations for improving the methodology for assessing the effectiveness of the use of financial resources of the enterprise.

Keywords: financial resources, analysis, enterprise, enterprise finance, valuation methods.

The financial condition of the enterprise is the ability, the ability of the enterprise to finance its activities. It is determined by a certain composition of elements and is characterized by financial resources that are necessary for the proper functioning of the enterprise, the feasibility of their location and efficiency, financial relationships with other legal entities and individuals, solvency and financial stability.

At present, there is no universal method of assessing the financial condition of the enterprise, which would take into account the purpose of the analysis of financial resources, constantly changing composition of many evaluation parameters, which changes according to the conditions of internal and external economic environment, as well as size, specifics and conditions. in which it operates. Therefore, to solve a number of such problems it is necessary to use modern technologies, which would increase the efficiency of financial analysis using a single approach to valuation based on automated means of processing economic information.

In world practice, use an integrated assessment of the financial condition of enterprises. But all these models are unsuitable for domestic business conditions, because they are developed using a sample of enterprises of other countries, and therefore the parameters are significantly different from ours.

Today, Ukrainian scientists have developed such models as discriminant integrated assessment of the financial condition of the enterprise (O. Tereshchenko), which is based on the methodology of discriminant analysis based on financial indicators of a sample of domestic enterprises and comprehensive assessment of the financial condition of the enterprise based on matrix models [1].

Thus, one of the ways to solve the problem of assessing the effectiveness of economic and financial activities is to determine and use comprehensive integrated performance indicators, which aggregate in its composition as elements of the relevant partial indicators.

The term "integral" implies unification, as a result of which new qualities and features appear. Comprehensive integrated assessment is in many cases defined as the only possible one, because different types of analysis result in large arrays of diverse information, the assessment of which together is quite problematic, and the construction of a single integrated indicator allows to take into account the impact of various factors on economic processes.

The advantages of this method are that the aggregate (integrated) indicator can be supplemented at any time with any number of analytical areas and coefficients, which allows you to respond to negative moments.

Therefore, companies that want to determine their financial condition by a certain (one, aggregate) integrated indicator, should use an integrated method of analysis of financial condition, which is also the basis for finding ways to ensure the financial and economic security of the enterprise. After all, financial security is a state of the enterprise that allows to ensure the financial balance, stability, solvency and liquidity of the enterprise in the long run; meets the needs of the enterprise in financial resources for sustainable expanded reproduction of the enterprise; ensures sufficient financial

independence of the enterprise; allows to resist existing and emerging dangers and threats that can cause financial damage to the company, or undesirable to change the capital structure, or forcibly liquidate the company; provides sufficient flexibility in making financial decisions; ensures the protection of financial interests of business owners.

The financial condition of the enterprise is assessed on the basis of indicators that reflect the financial and economic activities of the enterprise, the availability, location, use and movement of resources of the enterprise. As you know, the main areas of analysis of the financial condition of the enterprise include: assessment of liquidity of assets, solvency and creditworthiness, financial stability, business activity and profitability of the enterprise.

The state and efficiency of financial resources - is one of the main factors of the financial condition of the enterprise and its financial security. The efficiency of financial resources is most often calculated using the ratio of financing or debt, financial stability, the coefficient of autonomy (independence), the coefficient of financial dependence, the coefficient of maneuverability of own funds, the ratio of own and borrowed funds and the ratio of financial leverage. This is due to the fact that these ratios most fully and informatively characterize the use of financial resources, their structure. Given the large number of financial ratios and different approaches to determining the efficiency of financial resources, it is advisable to implement a system of criteria and their normative values that would help most accurately assess the efficiency of available financial resources in the enterprise and which would be clear, reasoned and take into account activities of the business entity.

Taking into account the experience of domestic and foreign economists, it should be noted that the integrated score most fully covers the whole variety of indicators of financial condition, and hence the efficiency of financial resources. To calculate the integrated indicators of the efficiency of financial resources, it is proposed to use:

- scoring models,
- multidimensional rating analysis,
- multiplicative discriminant analysis, etc.

The method of credit scoring was first proposed by the American economist D. Durand in the early 40's of XX century.

The essence of this technique is to classify enterprises according to the degree of risk, based on the actual level of financial stability and rating of each indicator, expressed in points based on expert assessments [2]. There are six classes of enterprises:

1st class - an enterprise with a good margin of financial stability, which allows you to be confident in the return of borrowed funds;

2nd class - enterprises that demonstrate some degree of risk on debt, but are not yet considered risky;

3rd class - problem enterprises for which there is a risk of loss of fixed and current assets, but the full receipt of interest is questionable;

4th class - enterprises with a high risk of bankruptcy even after financial recovery measures, in respect of which creditors risk losing their interest and debt capital;

5th grade - very high-risk enterprises, practically insolvent;

6th grade - enterprises of the highest risk.

According to this methodology, the efficiency of the use of financial resources of the enterprise is assessed by six coefficients. To use this technique, you must first calculate the following coefficients:

- absolute liquidity ratio
- quick liquidity ratio
- current liquidity ratio
- coefficient of financial independence
- the ratio of own working capital
- the ratio of inventories to equity.

Taking into account the experience of domestic and foreign economists, it should be noted that the integrated score of financial stability most fully covers the whole variety of indicators of financial stability, which is very important in assessing the risk of bankruptcy.

REFERENCES

1. Zhuravlova, T. (2020), "Formation of enterprise financial resources in the crisis", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 3, pp. 42–45. DOI: 10.32702 / 2306-6806.2020.3.42.
2. Dropa Ya.B., Tereshko O.M. Formation of financial resources of enterprises in modern conditions of financial system development. - URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/01/60-1.pdf>.

UDC: 658.5.011

VORONA T.P., undergraduate
Supervisor – **DRAHAN O.O.**, Ph.D. of Economics,
Bila Tserkva National Agrarian University
okdragan@btsau.edu.ua

METHODICAL TOOLS OF ENTERPRISE FINANCIAL SUSTAINABILITY MANAGEMENT

The methodical tools of managing the financial stability of the enterprise are analyzed. According to the results of the study, it is determined that financial stability is directly influenced by a large number of factors.

Keywords: finance, financial stability, enterprise finance, methods, crisis.

In the system of objects of financial and economic analysis, financial stability plays a leading role. The main task of assessing financial stability is to determine the ability of the enterprise to withstand the negative effects of various factors (external, internal and unpredictable) that affect its financial condition.

An important economic aspect is to determine the limits of financial stability. Thus, insufficient financial stability can lead to insolvency of the enterprise and lack of funds for the development of production and in general the activities of the business entity. Excess financial stability also has a negative impact on production and economic activity, as it acts as a brake on its development, increasing the costs of the enterprise with excess stocks and reserves [1].

The range of the most important indicators of enterprises and indicators that characterize the state, movement and location of their financial resources, ie financial stability, includes [2]:

- profitability (profitability) of the enterprise;
- availability and dynamics of fixed and current assets;
- rational placement (use) of own and borrowed financial resources (fixed and current assets);
- the degree of financial independence of the enterprise (financial autonomy);
- liquidity and solvency.

The financial stability of the enterprise is formed primarily under the influence of profitability of its activities. If the company is unprofitable or unprofitable, if the amount of its profit decreases, the planned drawings from this most important qualitative indicator are not fulfilled, to speak about a satisfactory financial condition, the financial stability of the enterprise is not necessary even at preservation of ability to pay the financial obligations. Given the role that profit plays in the economy of any business entity, in the short term, and even more so in the long run, this ability can not be maintained and will be lost if the financial resources of the enterprise are not sufficiently replenished by profits.

The financial and economic activity of the enterprise is provided by available financial resources (capital) - both own and borrowed. Their size and condition of placement in assets is characterized by the balance sheet, which is the main source of analysis of the financial condition.

financial potential of the enterprise. A sign of the financial stability of any business entity is the constant growth of the currency of its balance sheet, ie the total amount of its financial resources.

The general assessment of financial stability involves determining:

- stability of sources of capital formation;
- resource sustainability;
- stability of management [3].

To assess the state of financial stability of the enterprise, namely the state of reference or sufficient financial stability, financial instability, based on balance sheet data using key indicators of solvency, liquidity, financial stability, business activity and profitability, which are based on appropriate ratios between balance sheet items.

Based on the results of evaluation of key and final indicators, it is possible to diagnose the actual state of the enterprise, namely: stable or unstable state

enterprises in the market; controlled or poorly controlled process of enterprise development; the action of destabilizing factors is controlled or irreversible (uncontrolled).

After the company is diagnosed, it becomes possible to choose the type of management of its production, economic and financial activities. In conditions of instability, uncertainty and dynamism of the economic environment, the most acceptable approach to managing the financial stability of the enterprise is parametric adaptive management of results with elements of early prevention of external destabilizing factors.

The problem of studying the financial stability of the enterprise as a complex socio-economic system has a number of features. In particular, it is characterized by: interconnectedness and diversity of processes that take place in the enterprise and affect its financial stability; lack of sufficient quantitative information on the dynamics of processes occurring in the system, due to which there is a need to use qualitative information to describe such processes; non-stationary processes that occur in the enterprise and affect its financial stability, which complicates the construction of their quantitative models.

According to the results of the study, it is determined that financial stability is directly influenced by a large number of factors. Such systems are called poorly structured (poorly formalized) [4]. To analyze the processes in such systems it becomes impossible to use the traditional mathematical approach to develop effective management decisions, and for this purpose uses a cognitive approach that understands the logic of the system under the influence of many interdependent factors.

The basis of this model is the assessment of the financial stability of the enterprise, which reflects the influence of external and internal factors of the enterprise on the integrated assessment of its financial stability. The crisis and pre-crisis state of a certain part of industrial enterprises of Ukraine necessitate the development of new, more advanced methodological approaches to the management of financially sustainable development.

REFERENCES

1. Batrak, O. (2020), "Financial stability as an object of diagnostics of garment enterprises in the anticrisis management system", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 4, pp. 241–245. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.4.241
2. Ladunka I.S., Kucherenko Je.A. Shljakhy pokrashhennja finansovogho stanu pidprijemstv v suchasnykh ekonomichnykh umovakh [Ways to improve the financial condition of enterprises in today's economic environment]. *Ekonomika i suspiljstvo*. 2016. vol. 15. pp. 185-188.
3. Petrenko V. S. Ocinka ta shljakhy pokrashhennja finansovogho stanu pidprijemstva [Оцінка та шляхи покращення фінансового стану підприємства]. *International scientific journal*. 2015. vol. 8. pp. 139-142. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2015_8_34 (accessed 21 January 2020).
4. Rudnycjka O.M. Shljakhy pokrashhennja finansovogho stanu ukrajinsjkykh pidprijemstv [Ways to improve the financial condition of enterprises in today's economic environment]. *Visnyk Nacionaljnogho universytetu "Ljvivs'jka politekhnika"* : Zbirnyk naukovykh pracj. 2009. vol. 639. pp. 132-138.

ЭРКИНХОЖИЕВ И.И., магистрант

Научный руководитель – **САИДОВ М.Х.**, д-р экон. наук

Ташкентский государственный аграрный университет

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ И МЕХАНИЗМ ФОРМИРОВАНИЯ МАТЕРИАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКОЙ БАЗЫ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН

В настоящей статье изложена сущность формирования материально-технической базы сельского хозяйства и значение его в развитие сельского хозяйства.

Ключевые слова: материально-техническая база, сельское хозяйство, технические средства, эффективность, экономический механизм, материально-производственные ресурсы.

Важное условие организации эффективного сельскохозяйственного производства – оптимальное формирование и рациональное использование МТБ сельского хозяйства. Она многогранна и имеет натурально-вещественный и стоимостный состав. По своему натурально-вещественному составу МТБ включает средства и предметы труда (рабочие машины, оборудование и другие технические средства, производственные и культурно-бытовые сооружения, рабочий и продуктивный скот, многолетние насаждения, средства защиты растений, семена, корма, сырье, топливо и т.д.). В процессе её функционирования используются естественные ресурсы (земля, вода и др.).

Все элементы МТБ объединяются в те или иные технологические процессы посредством определённых форм организации производства. В стоимостном выражении часть МТБ сельского хозяйства представлена его производственными фондами. Рассматривая вопрос об экономическом содержании МТБ производства, следует заметить, что многие исследователи определяют её как производственно-техническую категорию, не относящуюся непосредственно к экономической науке. Но эту точку зрения можно считать неправомерной по следующим причинам.

Во-первых, МТБ сельского хозяйства, как и любой другой отрасли народного хозяйства, есть результат производительного общественного труда. Иными словами она аккумулирует, овеществляет в себе общественно-организованный человеческий труд. Это овеществление объективно принимает экономические формы – потребительной стоимости и стоимости средств производства. Понятие «потребительная стоимость фондов» широко распространено в литературе применительно к отдельным видам техники, однако оно вполне приемлемо и для их совокупности. В рассматриваемом случае потребительная стоимость МТБ выражает её способность содействовать совокупному рабочему в приспособлении сил природы человеческим потребностям, т.е. производить необходимые материальные блага.

Во-вторых, МТБ как общественный организм овеществленного труда функционирует или используется живым трудом, а сам овеществленный труд непосредственно выступает в системе машин не только в форме продукта, применяемого как средство труда, но и в форме самой производительной силы.

Экономический механизм формирования и воспроизводства МТБ сельского хозяйства характеризуется действием двух различных групп факторов.

Первая группа проявляется через использование горизонтальных экономических связей сельского хозяйства с машиностроением, энергетикой, химической промышленностью, строительством и другими отраслями экономики. Сформированные на этой основе элементы МТБ олицетворяют собой овеществленный труд промышленности и капитального строительства в форме потенциальной производительной силы.

Вторая группа факторов проявляет себя через вертикальные экономические связи внутри сельского хозяйства, обеспечивая взаимодействие живого труда и всех элементов базы. В результате такие ее составляющие, как сельскохозяйственные угодья и биологическая группа

средств производства, ежегодно циклически расширенно воспроизводятся в рамках отрасли и каждого отдельного предприятия. Если же сельскохозяйственные растения и животные воспроизводятся не только количественно, но и качественно, то воспроизводство обрабатываемых земель происходит только в качественном смысле, путем расширенного воспроизводства их плодородия. С экономической точки зрения сущность расширенного воспроизводства в сельском хозяйстве заключается в увеличении производительной силы живых организмов и почвы.

Экономическая сущность материально-производственных ресурсов заключается в том, что они, являясь оборотными фондами предприятия, полностью переносят свою стоимость на вновь созданную продукцию сельского хозяйства. Их стоимость входит в общие затраты на производство продукции. Материально-производственные ресурсы участвуют в процессе производства в течение одного производственного цикла и, следовательно, требуют постоянного возмещения на прежнем уровне при простом воспроизводстве или в увеличенных размерах при расширенном воспроизводстве. В процессе производства они меняют свою вещественную форму, что отличает их от другой группы производственной базы – технических ресурсов, составляющих основные средства предприятия. Так, посевной материал в процессе производства превращается под воздействием природных, биологических и почвенных факторов в растения, а минеральные удобрения, внесенные в почву, превращаются в различные питательные элементы, которые создают условия для формирования растений.

Материально-производственные ресурсы представлены производственными запасами и незавершенным производством. К производственным запасам относятся различные вещественные элементы сельскохозяйственного производства, используемые в качестве предметов труда в производственном процессе (удобрения, корма, семена, горюче-смазочные материалы, животные на откорме и др.). Наличие запасов – обязательное условие обеспечения нормального функционирования сельскохозяйственного предприятия, которые позволяют ему обеспечивать производство материально-техническими ресурсами непрерывно и в оптимальном соотношении.

Особую роль в организации сельскохозяйственного производства играют технические средства, к которым относят тракторы, комбайны, грузовой и легковой автотранспорт, различные сельскохозяйственные орудия (плуги, сеялки и пр.) энергетические мощности. Учитывая периодичность выполнения работ по возделыванию сельскохозяйственных культур и особенности организации производственных процессов в животноводстве, для выполнения взаимосвязанных технологических операций формируют специальные комплексы машин (для посева зерновых культур, ухода за посевами, уборки навоза на фермах, раздачи кормов и т.д.) в соответствии с имеющейся в хозяйстве техникой.

Техническое перевооружение сельскохозяйственного производства, комплектование системы машин для конкретного предприятия требует учета местных условий, принятой системы ведения хозяйства, его специализации и кооперирования с другими отраслями в системе АПК. Система машин должна обеспечивать максимальный уровень механизации работ, внедрение интенсивных технологий, рост объема производства продукции и производительности труда.

И материально-производственные ресурсы и технические средства являются неотъемлемыми элементами всей целостной системы материально-технической базы сельского хозяйства, поэтому правильное их сочетание обеспечит оптимальное формирование материально-технической базы эффективного функционирования аграрной сферы.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Постановление Президента Республики Узбекистан от 04.09. 2018 года ПП № 3929 «О мерах по совершенствованию системы управления отраслью сельскохозяйственного машиностроения».
2. Постановление Президента Республики Узбекистан от 29.05.2018 года ПП № 3751 «О дополнительных мерах по повышению эффективности оказания механизированных и сервисных услуг сельскохозяйственным товаропроизводителям».

УДК005.591.6:005.21/.71(477.41)

МИХАЙЛОВА О.А., магістрантка
Науковий керівник – **КОВАЛЬ Н.В.**, канд. екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет
olga.dovhopolik@gmail.com

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ – СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМОК ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «СКВИРСЬКИЙ КХП»

Проаналізовано процес розвитку інноваційного потенціалу ТОВ «Сквирський КХП» протягом 2016-2020 рр. Сформульовано мету оцінювання інноваційного потенціалу підприємства. Зроблено висновок, що досліджуване підприємство має значний інноваційний потенціал та може обрати стратегію лідера, розробляючи та впроваджуючи принципово нові (базисні) інновації.

Ключові слова: інноваційний потенціал підприємства, розвиток, стратегія лідера.

Розвиток світової економіки свідчить про те, що одним з основних чинників конкурентоспроможності підприємства є формування та реалізація його інноваційного потенціалу. Проте ухвалення ефективних рішень щодо управління інноваційним потенціалом підприємства можливе лише за умови глибокого попереднього аналізу достовірної і повної інформації про об'єкт, яким управляють [1].

ТОВ «Сквирський КХП» - одне з найбільш потужних підприємств в галузі, яке переробляє понад 5000 т зерна в місяць, а 40% виробленої продукції експортує до зарубіжних країн [2]. Проаналізуємо особливості розвитку інноваційного потенціалу ТОВ «Сквирський КХП» протягом 2016-2020 рр.

У 2016 р. керівництво підприємства ухвалило рішення щодо модернізації лінії з переробки зерна вівса в крупу та лінії пропарювання і плющення крупи в пластівці. В результаті реалізації цього рішення підприємство планувало збільшити обсяг виробництва пластівців вівсяних втричі – до 1450 т в місяць, що дозволило збільшити прибутковість від виробничої діяльності на 4,4 млн.грн. в місяць. Крім того, було встановлено нову лінію з різання круп для виробництва пластівців "евростандарту", що збільшило обсяги продажів пластівців в Західну Європу. Загальна вартість обладнання та робіт з монтажу становила 23,3 млн.грн.

Наприкінці 2016 р. – на початку 2017 р. була встановлена нова лінія з виробництва пшеничних, житніх, ячмінних круп і пшона. Продуктивність даної лінії – 40 т на добу. Установка цієї лінії дозволила підприємству розширити асортимент круп виробництва ТОВ «Сквирський комбінат хлібопродуктів», а також виробляти пластівці пшеничні, ячмінні, житні, пшоняні, суміші пластівців і мюслі. Додатковий прибуток від реалізації нового асортименту з лютого 2017 р. становив 1,8 млн. грн. на місяць. Загальна вартість обладнання та робіт з монтажу становила близько 17 млн. грн.

Планувалось, що за два роки, завдяки реалізації нових видів продукції, підприємство збільшить прибутковість на 105,5 млн. грн., що дозволить повністю покрити інвестиційні витрати.

На виконання зазначених планів 23.12.2015 р. підприємством було укладено договір з провідним виробником обладнання для переробки зерна – швейцарською компанією "Buhler". Загальна сума контракту становила 40,4 млн. грн., з яких 10,1 млн. грн. планувалось профінансувати за рахунок власних коштів, і 30,3 млн. грн. за рахунок кредитних коштів.

У грудні 2018 р. підприємство завершило роботи з будівництва складу готової продукції №2. Витрати на будівництво склали 37 189,6 тис. грн. Закуплено та введено в експлуатацію оснащення складу (обладнання, візки, ричтраки). Вартість обладнання становила 5727,8 тис.грн.

У березні 2018 р. запущена у виробництво модернізована лінія переробки вівса вартістю 28 607,3 тис. грн. (поставлено обладнання фірми «Бюллер АГ»). Введена в експлуатацію лінія пропарювання і плющення дрібних круп в пластівці на суму 30594,5 тис.грн. (поставлено обладнання фірми «Бюллер АГ»).

Значна увага у 2018 р. приділялась також удосконаленню пакування продукції. Зокрема, були завершені роботи з модернізації лінії фасування крупи в «брикет». Встановлено нову лінію фасування пластівців в пакет «стабілобег» (вартість модернізації – 5214,1 тис. грн.). Встановлена лінія фасування борошна в поліпропіленовий пакет, яка почала працювати на початку 2019 р. (вартість 2106,5 тис.грн.). Введено в експлуатацію відділення вибою пластівців в паперовий мішок на суму 3157,9 тис грн. (поставлено обладнання фірми «Бюллер АГ»).

За 2018 р. ТОВ «Сквирський комбінат хлібопродуктів» за всіма і напрямками ввів в експлуатацію основних засобів на суму 113,8 млн.грн.

У листопаді 2018 р. ТОВ «Сквирський комбінат хлібопродуктів» підписав контракт з фірмою ПНТП «Ефект» на проектування комплексу робіт з розширення потужностей заготівельного елеватора на 20 тис. т для одночасного зберігання зернових. У процесі реконструкції планується встановити дві металеві ємності для зберігання зерна по 10 тис. т кожна, а також провести модернізацію транспортної системи та зерноочисного відділення заготівельного елеватора.Орієнтовна вартість робіт 54,2 млн.грн. Витрати профінансовані за рахунок залучення позики ПФ «Аккордфінанс», з яким були досягнуті попередні домовленості[3].

Слід зазначити, що оцінювання інноваційного потенціалу підприємства може здійснюватися з метою:

визначення вартості бізнесу для його продажу;

залучення додаткових фінансових ресурсів (інвестора, партнера) для розширення бізнесу;

ухвалення ефективних управлінських рішень, спрямованих на вибір та реалізацію стратегії підприємства та поточне управління інноваційною діяльністю[4].

Аналіз процесу розвитку інноваційного потенціалу ТОВ «Сквирський КХП» дає можливість зробити висновок, що досліджуване підприємство має значний інноваційний потенціал та може обрати стратегію лідера, розробляючи та впроваджуючи принципово нові (базисні) інновації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Коваль Н. В. Інноваційний потенціал підприємства: сутність та структура. Інноваційна економіка. 2011. №7. С. 165-170.
2. Офіційний сайт ТОВ «Сквирський КХП». URL: <http://skviryanka.com.ua/uk/>
3. Управлінська інформація ТОВ «Сквирський КХП».
4. Коваль Н.В. Проблеми оцінювання інноваційного потенціалу підприємства. Інноваційна економіка. 2012. № 1. С. 156-162.

ЛУК'ЯНЕНКО А.В, магістрантка
Науковий керівник – ШЕВЧЕНКО А. О., канд. ек. наук
Білоцерківський національний аграрний університет
lukianenkoania@ukr.net

ВПЛИВ COVID-19 НА ЕКОНОМІЧНИЙ СТАН В УКРАЇНІ

Розкрито вплив коронавірусу (COVID-19) на стан галузей в Україні.

Ключові слова: коронавірус, стан економіки, транспорт, товарообіг, фінансовий ринок.

Епідемія китайського коронавірусу (COVID-19), нажаль, вже завдала чимало страждань людству і призвела до серйозних наслідків для економік усіх країн, спричинивши так званий економічний шок. В епіцентрі цих подій став Китай, який змушений був значно скоротити обсяги виробництва і експорту продукції, підтвердивши свою значимість у світових ланцюгах постачання товарів і послуг, а також на фінансових і туристичних ринках. Хоч в інших країнах аналогічні наслідки, але вони мають досить менші масштаби.[3]

Так можна сказати і про стан економіки України, адже на початку 2020 року вона демонструвала стабільні макропоказники.

За підсумками 2019 року відношення державного і гарантованого державою боргу до ВВП суттєво знизилося – з 81% до 50% у порівнянні з 2016 р, інфляція сповільнювалася, дефіцит поточного рахунку був одним із найменших за останнє десятиліття. Обсяг міжнародних резервів перед кризою (на початок березня) становив 27 млрд.дол.,[2] що було еквівалентно п'ятьом місяцям майбутнього імпорту.

Внаслідок пандемії коронавірусу та введення карантинних заходів більшість компаній призупинили свою діяльність або перейшли на так звану «дистанційку», тобто запровадили віддалену роботу.

За даними Держслужби зайнятості, станом на 1 липня в Україні було зареєстровано 517 284 безробітних, на 1 червня цей показник становив 511 388 осіб, на 1 травня - 457 005 осіб, на 1 квітня - 349 424 особи, можна сказати, що за декілька місяців карантинного періоду кількість безробітних зросла більш ніж на 48%. За підрахунками Торгово-промислової палати України рівень безробіття становить 13,7-15,4%. Це найвищий показник за останніх 15 років.[2]

Товарообіг України на початок 2020 року склав \$47,3 млрд. Імпорт товарів складає понад \$24,3 млрд. у порівнянні з першим півріччям 2019 р. зменшився на \$3,4 млрд. або на 12%. Експорт складає \$23 млрд. (зменшення експорту склало \$1,6 млрд. або на 6%). Відповідно, сальдо (різниця між імпортом та експортом) — від'ємне — \$1.4 млрд.[1]

Найбільший імпорт з Китаю – 15% від загального імпорту, Німеччини – 9% та Російської Федерації – 9%. Головні партнери з експорту Китай – 13% від загального експорту, Польща – 6% та Російська Федерація – 6%. [2]

За прогнозами СОТ обсягів світової торгівлі у 2020 році становитиме від 13% до 32% це залежить виключно від сценарію розвитку подій.[1]

Якщо окремо розглядати стан певних галузей до введення карантинних заходів можна зробити певні висновки.

Розглядаючи нафтогазову сферу, Україна зіткнулася з величезними додатковими навантаженнями на людські та фінансові ресурси. В квітні-травні 2020 року 55% автомобілістів України скоротили кількість поїздок на власному транспорті, при цьому 26% скоротили поїздки більш ніж на 40% [1].

Обсяги продажів на АЗС скоротилися на 20-25% [1], але потім відновили зростання, адже в період карантину потрапили до переліку закладів, які можуть надавати послуги громадського харчування. Ці послуги включають в себе можливість готувати каву та їжу «на

виніс» у закритих ємкостях. У зоні ризику малі мережі АЗС та окремі станції, які можуть поглинути великі мережеві АЗС.

Тож поки залишається відкритим питання створення універсальних і прозорих механізмів, які б регулювали надання послуг харчування та в цілому діяльності АЗС по всій Україні.

Від карантинних обмежень в Україні постраждали переважно пасажирські перевезення (скоротились на 40-60%), а вантажні перевезення скоротились ще перед самим карантинном. Основна причина – зниження транзиту газу через територію України.

Пасажирські перевезення були призупинені з 11 березня 2020 року, але частково поновлено у 2 половині травня.

АТ "Укрзалізниця" зазнала збитків, які збільшились більш ніж у 1,5-2 рази (орієнтовно 1 млрд. гривень, враховуючи те, що такі перевезення носять соціальний характер, а ціни на них регулюються державою). Кількість призначених потягів суттєво зменшилася, але продаж квитків здійснювався на обмежену кількість місць у вагонах (50% місць).

Туристична галузь України першою відчула на собі наслідки карантинних обмежень, адже більшість готелів до середини травня залишались зачиненими, вони не мали можливість офіційно приймати відвідувачів. Також обмеження торкнулися масових заходів – фестивалів, концертів, спортивних змагань, курортно-рекреаційні та оздоровчі об'єкти (турбази, санаторії, пансіонати, оздоровчі комплекси), які практично повністю припинили свою діяльність, які зазвичай приваблюють гостей з різних міст та країн. В цілому, втрати туристичної галузі в Україні оцінюються у понад 1,5 млрд. дол. США.

Банківська сфера залишилася поза загрозою, Нацбанк повідомляє про перевищення нормативу ліквідності по системі. Більшість людей забрали з банків 10 % валютних строкових вкладів, але залишки виросли в рази, за рахунок заощадження та скорочення поточного споживання. Сфера страхування набрала свої оберти внаслідок карантинних заходів, що значно покращило онлайн-сервіс, оскільки багато хто з клієнтів не наважувались відвідувати офіси. При цьому страхові компанії продовжували працювати в режимі онлайн.

У зв'язку із закриттям кордонів та заборони руху транспорту в середині країни майже зник попит на короткострокову оренду житла у великих містах, найбільшої втрати відчув на собі Київ. Зменшення доходів громадян відобразило збільшення пропозиції від орендодавців, внаслідок чого зменшилась ціна на орендну плату майже на 30%, а також більшість спеціалістів з нерухомості зазначили, що орендодавці змінили свої умови оренди з короткострокової на довгострокову.

Ринок вторинної нерухомості майже зупинився, кількість продажів впала на 80% порівняно з минулим роком.

10% будівельних компаній припинили роботу під час карантину та досі не відновили її, 23% компаній припиняли роботу на деякий час, 56% не припиняли будівництво. 75% будівельних компаній заявили про відкладення запуску нових проектів, понад 30% компаній заявили про скорочення персоналу.

Кількість угод впала більш ніж на 50% у 43% опитаних, на чверть – у 15%, 10% повідомили, що мають лише поодинокі угоди, а 3% – жодної.

У 5% будівельних компаній – продажі залишилися на рівні минулого року, ще стільки ж працюють на державному замовленні.

36% будівельних компаній планують вийти на докарантинні прибутки протягом 9–12 місяців, 28% – до півроку.

20% – протягом двох-трьох місяців з моменту завершення карантинних заходів [2].

У зв'язку із карантинном більшість компаній переглянули фінансові плани на 2020 рік, причому 51,% суттєво знизили показники, а у 18% відбулося незначне корегування. 28% планують переглянути свої фінплани найближчим часом [1].

Торгівля сільськогосподарською продукцією є одним з найважливіших джерел валютних надходжень в країну. Основною експортною продукцією є зерно, що дає до 40% валютних

надходжень. Великі торгівельні мережі та крупні закупівельні фірми, протягом карантину підвищили ціни на сільськогосподарську продукцію на 20-40% [1].

Відсутність у селян обігових коштів негативно вплинуло на продаж сільськогосподарської техніки. За даними Асоціації «Український клуб аграрного бізнесу» відбулося скорочення продажів: трактори на 19%, комбайнів - на 60%, самохідних обприскувачів – на 17% [2].

Наслідком цього може стати подальше посилення монополістичних тенденцій у сільському господарстві. Альтернативою є об'єднання малих фермерських господарств для спільного пошуку рішень та протидії монополії великих агрохолдингів.

Компанії, залучені до сфери надання бізнес-послуг, несуть втрати через падіння рівня платоспроможності своїх кінцевих клієнтів – як бізнесу, так і фізичних осіб.

В умовах поширення коронавірусної інфекції виробництво фармацевтичної продукції в Україні на кінець квітня стрибнуло вгору – на 22% [2].

Для фармацевтичної галузі важливим трендом став розвиток онлайн-продажів – Кабінет міністрів на час карантину в Україні дозволив дистанційний продаж ліків і медичних товарів, а також здійснення доставки безпосередньо покупцям із дотриманням умов транспортування. Перші підсумки роботи сервісу поштової доставки медикаментів з аптек свідчать про значний попит серед українців на цю послугу. Протягом першого місяця дії послуги (з 10 квітня до 10 травня) Нова пошта надіслала одержувачам понад 32 тисячі відправлень із медичними препаратами. 24% посилок були доставлені в села та невеликі селища. 36% – це замовлення жителів міст. Інші 40% посилок були доставлені одержувачам у Києві й обласних центрах [2].

Сфера торгівлі продовольчими товарами була визначена державою як стратегічною. Відбулось вибухове зростання інтернет-магазинів продуктових ритейлерів. Свої інтернет-магазини запустили АТБ, "Сільпо", "Фора", з'явилися послуги "clickandcollect", "clickanddrive". Саме зараз у цьому каналі буде складно отримати прибуток, проте Інтернет-торгівля буде зростати незалежно від карантину, це довгостроковий тренд і ігнорувати його – недалекоглядно. За перший місяць карантину обсяги операцій у POS-терміналах ПриватБанку виріс на 10%, при цьому значно скоротилося число операцій з готівкою. Частка безготівкових операцій у першому півріччі склала 86,1% [2].

Висновки. Спалах коронавірусу став причиною глобального удару по світовій економіці та призвів до так званого масштабного знецінення капіталу і структурного безробіття. Неможливо спрогнозувати, яким буде остаточне падіння ринків. Одним з головних індикаторів буде фондовий ринок США. Китайська економіка є особливою і непорівнюваною з розвиненими країнами та з економіками, що розвиваються.

Висхідні ринки, до яких належить і Україна, — під найбільшим ударом. На них негативно впливають монетарна політика провідних центробанків світу, зниження попиту на сировинні товари, збої в ланцюжках поставок і зростання боргового навантаження.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. URL: https://www.studmed.ru/zibert-gunnar-kempf-shtefan-benchmarking-rukovodstvo-dlya-praktikov_8e2398bcc36.html
2. URL: <https://www.kas.de/documents/270026/8703904/%D0%92%D0%BF%D0%BB%-D0%B8%D0%B2+COVID-19>
3. URL: https://msfz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/FZ002118

ПОЛЯКОВ А.В., магістрант
Науковий керівник – **КОВАЛЬ Н.В.**, канд. екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет
artyr.polyakov@ukr.net

УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ ТА РЕФОРМУВАННЯМ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Проаналізовано причини незадовільного використання потенціалу вітчизняних підприємств, цілі оптимізації(реформування) структури потенціалу підприємства, а також чинники, що впливають на ефективність управління формуванням (реформування) потенціалу підприємства.

Ключові слова: потенціал підприємства, формування та реформування потенціалу, управління.

Формування (реформування) потенціалу підприємства – це цілеспрямована діяльність, метою якої є збільшення та розвиток потенціалу підприємства, що уможливорює реалізацію його місії та цілей[1, с. 38].

Більшість сучасних наукових джерел розглядають процес управління формуванням чи реформуванням потенціалу підприємства як самостійний процес формування саме потенціалу. Ця теза потребує уточнення. Якщо дотримуватись точки зору, згідно з якою потенціал є властивістю носія [2, с. 24], зрозуміло, що неможливо змінити потенціал, не змінивши сам носій.

Процес формування носія потенціалу повинен відбуватися з дотриманням вимоги узгодження потенціалів функціональних елементів цього носія. Не можна формувати на підприємстві, що займається виробництвом одиначної продукції, систему управління, орієнтовану на масове виробництво. Вони не відповідатимуть одне одному. Тому завжди в процесі формування (реформування) потенціалу слід розуміти, з якою метою створюється саме цей носій, та узгоджувати (врівноважувати) потенціали його окремих функціональних елементів, які повинні бути не менші, але й не більші, ніж потрібно для ефективного функціонування підприємства як цілісного об'єкта.

Саме неузгодження потенціалів функціональних елементів носія є причиною того, що виробнича потужність (а, отже, й потенціал) значної кількості вітчизняних підприємств використовується менше, ніж на половину. Слід зауважити, що переважна частина цих підприємств, як носіїв потенціалу, формувалася в умовах командно-адміністративної економіки, іншої системи законодавства та інфраструктури. Тому нині ці підприємства потребують кардинальних змін одного або кількох елементів носія, що призведе до формування кількісно і якісно нового потенціалу, який відповідатиме потребам ринку. Переважно такі зміни пов'язані зі зміною спеціалізації підприємств, поділом їх на кілька менших суб'єктів господарської діяльності або скорочення усіх елементів носія, що призводить фактично до утворення нового носія, що матиме нові властивості, а, отже, й потенціал [2].

Цілі оптимізації (реформування) структури потенціалу підприємства:

- диверсифікація виробництва та управління ризиками;
- підвищення ефективності діяльності підприємства;
- досягнення синергетичного ефекту;
- спрямування обмежених інвестиційних ресурсів підприємства у найбільш перспективні та прибуткові напрями діяльності;
- досягнення конкурентних переваг через мінімізацію витрат;
- спеціалізація, пошук ринкової ніші, зосередження зусиль на вузькому сегменті ринку [3, с. 48-49].

Аналіз економічних джерел дає можливість стверджувати, що удосконалення структури потенціалу підприємства, який невід'ємний від носія, означає економію всіх видів ресурсів

(фінансових, енергетичних, живої й уречевленої праці) з одного боку, та нарощування людського капіталу з іншого[4].

На ефективність та результативність управління процесом формування (реформування) потенціалу підприємства впливають внутрішні та зовнішні обмеження. Зовнішні чинники поділяють на активні та пасивні. До активних зовнішніх факторів належать: політичний клімат та стабільність в державі; зовнішня політика та вибір державою зовнішнього стратегічного партнера; технічна та податкова політика держави; вплив ринків сировини, праці, інформації, збуту; фінансовий ринок; виробнича та соціальна інфраструктура; господарське законодавство. До системи пасивних зовнішніх обмежень належать: геополітичне розміщення та природні умови; рівень розвитку науки і техніки та рівень технічних знань населення; історична орієнтація країни на певні сфери матеріального виробництва та ринки збуту[2, с. 74, 76]. До внутрішніх чинників належить стратегія підприємства як сукупність цілей, для досягнення яких і формується потенціал, знання і досвід менеджерів, організаційна культура [5, с. 37], а також нестача спеціалістів, вільної площі, пропускних можливостей водогону, каналізації, енергетичних потужностей для реалізації нових можливостей носія.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Коваль Н. В. Управління потенціалом підприємства: навч. посіб. Біла Церква: БНАУ, 2018. 374 с.
2. Бачевський Б. Є., Заблудська І. В., Решетняк О. О. Потенціал і розвиток підприємства: навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2009. 400 с.
3. Березін О. В., Дуда С. Т., Міщенко Н. Г. Управління потенціалом підприємства: навч. посіб. Львів: Магнолія 2006, 2011. 308 с.
4. Цибульська Е. І. Управління потенціалом підприємства: навч. посіб. для студентів, які навчаються за спец. 7.050107, 8.050107 – Економіка підприємства. Х.: Вид-во НУА, 2011. 384 с.
5. Князева О. А., Галан Л. В., Дем'ячук М. А. Управління потенціалом підприємства зв'язку: навч. посіб. Одеса: ОНАЗ ім. О. С. Попова, 2012. 180 с.

УДК 338.24

ПОЛЩУК Т.В., магістрантка

Науковий керівник – **ПОЛЩУК С.П.**, канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ТРАНСФОРМАЦІЯ КОНКУРЕНТНИХ СТРАТЕГІЙ ФІРМ НА ЗОВНІШНІХ РИНКАХ В УМОВАХ ПРОТИДІЇ ЕПІДЕМІЇ COVID-19

Стратегічне управління підприємства пов'язане з досягненням конкурентних переваг, що є концентрованим проявом лідерства серед конкурентів. Метою даного дослідження є висвітлення сучасних тенденцій щодо застосування конкурентних стратегій в умовах пандемії COVID-19, а також пошук шляхів їх трансформації з метою мінімізації ризиків значних втрат.

Ключові слова: стратегічне управління, конкурентні стратегії, стратегічні зміни, конкурентні переваги, COVID-19.

У XXI сторіччі перед світом постав новий виклик – пандемія COVID-19. Нинішній вірус, що інтенсивно поширюється світом, може виявитися не тільки смертельним для людини, але й згубним для світової економіки.

Всесвітній спалах COVID-19 загрожує порушенням операцій великих та малих компаній в недалекому майбутньому. Згідно з опитуваннями Організації молодих президентів 82% керівників бізнесу очікують зниження доходів протягом наступних шести місяців. Щоб допомогти запобігти втратам, 95% опитаних керівників здійснюють заходи, включаючи скасування основних ділових заходів (64%), перенесення ділових поїздок (53%), скорочення витрат (39%) та надання можливості працівникам здійснювати комунікації (28%).

У багатьох компаній є фінансові ризики, і їх вартість знижується, найбільш вразливі компанії під час кризи - це слабкі компанії, які тільки виходять на ринок, а також підприємства, які мають велику заборгованість, які мають зобов'язання. Незважаючи на те, що на ринку спостерігається спад, є можливість процвітати, а це означає, можна отримати прибуток, якщо обрати ефективну стратегію.

З метою уникнення шалених втрат під час пандемії компанії дещо трансформують, або ж взагалі змінюють конкурентні стратегії. Вживаючи активні кроки зараз, компанії можуть поставити свій бізнес у більш безпечне становище, щоб залишатися сильним і швидше відновитися після закінчення кризи. Насправді, Китай, країна, де вперше з'явився вірус, вже демонструє ознаки економічного підйому.

З моменту поширення вірусу компанії почали ще більше інвестувати в онлайн маркетинг. Навіть у той момент, коли більша частина країни перебуває у закритому режимі, люди все ще хочуть і потребують придбати речі. Тож компанії повинні обслуговувати ринок та задовольнити потреби споживача за допомогою альтернативних каналів продажу. Наприклад, багато відомих ресторанів пропонують їжу на виніс, тим самим задовольнити споживача і обмежити поширення вірусу.

Для багатьох великих міжнародних компаній COVID-19 є можливістю проявити дотримання благодійних цінностей та перетворити їх на свої конкурентні переваги. Компанії, які постійно наголошували на цінності клієнтів та захист споживачів, надають допомогу у такий складний час тим, хто цього потребує. Наприклад, Крістіан Сіріано та його команда виготовляють маски для обличчя для медичних працівників Нью-Йорка. Microsoft, Google та інші компанії, що займаються технологією та послугами, зобов'язалися платити своїм працівникам, незважаючи на припинення роботи. Саме такі дії привабили нових споживачів їхньої продукції у компанію.

Важливим аспектом є автоматизація маркетингу. Компанії використовують персоналізовані електронні листи або текстові повідомлення, що допомагає отримати в шість разів більший дохід. Фірми розсилають персоналізовані рекомендації щодо продуктів, нагадування по електронній пошті та подарункові картки. Цей метод потребує невеликих витрат, і програмне забезпечення виконує більшу частину роботи, у свою чергу, зменшуючи потребу в працівниках. Ще однією із методик компаній з метою утримання існуючої клієнтської бази - це залучення споживачів за допомогою знижених продажних цін при збереженні рівня якості. Кілька прикладів - запуск незначних продажів, безкоштовні поставки, пільги, грандіозні схеми, щасливі часи, товари «купуй-отримуй-отримуй». Клієнти зберігають свою лояльність, коли якість товару не погіршується, незважаючи на зниження продажних цін.

Деякі компанії навпаки, почали більше уваги приділяти саме ключовим контактам. Наприклад, "Emerging Companies Group" активно налагоджує комунікації з кожним своїм ключовим клієнтом, з метою встановлення та підтримки дієвих каналів комунікації між клієнтами та співробітниками у разі необхідності. У сильно "потерпілих" підприємствах, таких як ресторани, працівники не змогли продовжувати свою регулярну діяльність. Замість того, щоб звільняти персонал, деякі креативні китайські підприємства активно перенаправляли або навіть «позичали» працівників іншим компаніям, де потрібно більше робочої сили. Наприклад, у відповідь на сильне падіння доходів понад 40 мереж ресторанів, готелів та кінотеатрів оптимізували свій персонал, щоб звільнити значну частину своєї робочої сили. Вони "перенаправили" працівників Нета - новій роздрібній мережі супермаркетів, що належить Alibaba, яка вкрай потребувала робочої сили в службах доставки через раптовий ріст покупок в Інтернеті.

Розглянемо трансформацію стратегій відомих світових компаній.

На ранніх стадіях спалаху Master Kong, провідний виробник швидкого приготування локшини та напоїв у Китаї, щодня переглядав динаміку та регулярно реорганізував зусилля. Постійно відстежуючи плани повторного відкриття торгових точок, він також зміг адаптувати свою мережу поставок дуже гнучко. В результаті, ланцюг поставок відновився більш ніж на

50% лише за кілька тижнів після спалаху, і він зміг поставити 60% магазинів, які були відкриті за цей період - втричі більше, ніж деякі конкуренти.

Компанія Huazhu, яка налічує 6000 готелів у 400 містах по всьому Китаю, створила кризову робочу групу, яка щодня збиралася з метою перегляду процедур і видала вказівки зверху вниз по всій мережі. Крім того, вона використовувала свою внутрішню інформаційну платформу, додаток під назвою Huatong, щоб впевнитись, що працівники та франчайзі володіють своєчасною інформацією. Це дозволило франчайзі адаптувати центральне керівництво до власних локальних ситуацій, з точки зору захворювань та місцевих заходів громадського здоров'я.

Китайська косметична компанія Lin Qingxuan була змушена закрити 40% своїх магазинів під час кризи, включаючи всі свої торгові місця в Ухані. Тим не менш, компанія передислокувала своїх 100+ консультантів по красі з цих магазинів, щоб стати онлайн-впливовими, використовуючи цифрові інструменти, такі як Wechat, щоб віртуально залучати клієнтів і управляти онлайн-продажами. У результаті продажу в Wuhan досягли 200% зростання в порівнянні з попереднім роком.

Cosmo Lady, найбільша компанія в області нижньої білизни в Китаї, ініціювала програму, спрямовану на збільшення продажів через WeChat, залучаючи працівників для просування до своїх соціальних кіл. Компанія створила рейтинг продажів серед усіх працівників (включаючи як керівників, так і генерального директора), допомагаючи мотивувати решту співробітників для участі в ініціативі.

Kuaishou, платформа соціальних відеозаписів, яка оцінюється в 28 мільярдів доларів, рекламувала пропозиції щодо онлайн-освіти, щоб компенсувати закриття шкіл та університетів. Компанія та інші відеоплатформи співпрацювали з Міністерством освіти, щоб відкрити національний Інтернет-хмарний клас для обслуговування студентів.

Підлаштування конкурентних стратегій компанії під сучасні умови є ключовим фактором успішності діяльності фірми. Хоча COVID-19 призвів до великих витрат та неминучих негативних наслідків, це є гарною новиною в довгостроковій перспективі для бізнесу, як великого, так і малого. В якийсь момент поширення вірусу закінчиться. Речі повернуться до норми. Ринки та економіка відновляться. Багато компаній прийме віддалену роботу як продуктивний та життєздатний спосіб ведення своєї діяльності. Вірус навчить багатьох компаній не покладатися на єдиного закордонного постачальника продукції у компанії, не будувати свій бізнес навколо одного джерела постачання з однієї країни. Фірми звернуть увагу на те, як вони скорочують витрати, експериментують з новими продуктами, співпрацюють, диверсифікують і завдяки використанню нових конкурентних стратегій будуть у подальшому скорочувати витрати.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Коронавірус і світова економіка: які наслідки матиме епідемія // Радіо Свобода. 06.02.2020. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/koronavirus-isvitova-ekonomika/30420833.htm>
2. How Chinese Companies Have Responded to Coronavirus. / Martin Reeves, Lars Fæste, Cinthia Chen, Philipp Carlsson-Szlezak URL: <https://hbr.org/2020/03/how-chinese-companies-have-responded-to-coronavirus>.
3. Nabeel Ahmad. Leading Marketing Strategies Amidst the Coronavirus Pandemic. URL: <https://www.business2community.com/marketing/leading-marketing-strategies-amidst-the-coronavirus-pandemic-02300983>.
4. Talyor R.J. Marketing strategies during – and after – Coronavirus. URL: <https://www.clickz.com/marketing-strategies-during-and-after-coronavirus/261155/>.
5. Andreas Tschiesner, Asutosh Padhi Coronavirus: Five strategies for industrial and automotive companies URL: <https://www.mckinsey.com/industries/advanced-electronics/our-insights/coronavirus-five-strategies-for-industrial-and-automotive-companies>.
6. Chana Perton. Changing Strategies for Marketing During Coronavirus URL: <https://www.myasbn.com/articles/changing-strategies-for-marketing-during-coronavirus/>.

УДК: 631.1

ТЕРЕЩЕНКО О.А., магістр

Науковий керівник – БОРЩОВЕЦЬКА В.Д., канд. пед. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

GMO PRODUCTS IN UKRAINE: PROS AND CONS

GMO products and how they affect the human body. The question to which many studies have been devoted. On the one hand, GMOs are the best alternative to breeding, which gives many economic advantages. On the other hand, the public is concerned about the safety of these products. The article deals with the attitude towards GMOs in Ukraine.

Keywords: GMO products, advantages, genetically modified crops, DNA.

It is often said that genetically modified products can cause health problems, from asthma and infertility to cancer. However, this statement is erroneous. Since the appearance of GMOs on the market, such products have not caused a single death or even a simple disease.

In the spring of 2016, the National Academy of Science, Engineering and Medicine in Washington, DC investigated the safety of GMOs and once again came to the conclusion that genetically modified products are safe. The academy's study found that "there is no significant evidence of the difference in human health risks between GMO crops available on the market and those traditionally grown", including allergic reactions.

To give an example: today, animals are the main consumers of GMO products. In this regard, many studies have been conducted on how these products affect animal DNA. The results of these studies showed no changes in reactive protein or animal DNA. It should also be noted that GMOs have never been found in food products derived from these animals. This means that if your hen eats GMO grains, it will not be genetically modified eggs.

Of course, some natural small fragments of plant origin DNA can pass into the tissues of herbivorous animals. However, this depends on the plant itself, which may be caught by the animal in completely wild conditions.

The advantage of GMO products is also that they can be made resistant to pests. They are an excellent alternative to pesticides and insecticides. Insecticides have a negative impact not only on pest health, but also on predators, spiders or ladybugs. Accordingly, if farms will switch to genetically modified plants, which are resistant to pests, the number of predatory arthropods that feed on pests will increase.

Studies published in PLoS ONE say that the yields of farms that use GMOs have increased by 20%, while pesticide use has decreased by 37%. As a result, the total income of farmers has increased by 68%.

Companies that produce pesticides do not like this factor. Therefore, it is another important link in society's rejection of genetically modified products.

At first, genetically modified products caused only delight and admiration. In America in the 70's, GMO tomatoes decided to make cheap tomato paste, which was very much liked by society.

However, such products began to lose credibility in the late 90's, namely after the publication of the Hungarian scientist Arpad Pushtai.

Before the article was accepted into the magazine, Pushtai spoke at a press conference. He talked about the terrible consequences of GMO products, greatly exaggerating the research data.

When the article found itself on the desk of The Lancet, the editors did not want to be suspected of "conspiracy" against Pushtai. The content of his research was so controversial that it was considered by 6 reviewers at a time when there should have been 3. In 2012, the French researcher Gilles-Eric Seralini added oil to the fire. He published an article in the scientific peer-reviewed journal Food and Chemical Toxicology. The article dealt with the damage of genetically modified corn of NK603125 line. Ukraine is the only country in the world where all food should be marked "With GMO" or "Without GMO". The obligatory marking appeared back in 2009. Most likely, it was a populist step, because, according to the then polls, more than 90% of Ukrainians were in favor of

genetically modified products marked or not imported to Ukraine at all. It should be noted that now the opinion of Ukrainians has slightly changed. According to the latest survey conducted by the International Council for Food Information, 47% of respondents said that they avoid GMO products and do it out of fear for their health [1].

Of course, in 10 years the results of the survey could have been better, but there are positive changes, and it cannot but be glad. Also excellent indicator is that Ukraine is one of leaders on cultivation of genetically modified soya among European countries. Now its annual production volume exceeds the total amount of GMO beans collected by agrarians of European countries.

REFERENCES

1. GM Science Review First Report Archived October 16, 2013, at the Wayback Machine, Prepared by the UK GM Science Review panel (July 2003). Chairman Professor Sir David King, Chief Scientific Advisor to the UK Government
2. Hakim, Danny (2016-10-29). "Doubts About the Promised Bounty of Genetically Modified Crops". The New York Times.

УДК 57.021, 663.11

ТРОФІМОВ Я.О., магістр

Науковий керівник – **БОРЩОВЕЦЬКА В.Д.**, канд. пед. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

yarich1719972@gmail.com

A DNA-FREE PROTEIN SYNTHESIS SYSTEM

Одна із проблем сучасної біотехнології – це проблема синтезу потрібних людині білків. На разі використовуються клітинні (бактеріальні, рослинні, тваринні) системи. Розроблено Cell-free protein synthesis systems [1 NCBI], в яких синтез білка здійснюється *in vitro* без залучення живих клітин, що дає змогу, зокрема, синтезувати токсичні білки та білки з нестандартними амінокислотами. Але такі системи мають великий мінус: це потреба у шаблоні необхідної амінокислотної послідовності – відповідній ДНК чи мРНК для їх роботи, який необхідно захищати від нуклеаз.

Ключові слова: синтез білків, cell-free protein synthesis system, іммобілізована рибосома, тунельний ефект.

One of the problems of modern biotechnology is protein synthesis for the human usage. At present, cellular (bacterial, plant, animal) systems are used. Cell-free protein synthesis systems [1] have been developed in which protein synthesis is carried out *in vitro* without the involvement of living cells, which enables, in particular, the synthesis of toxic proteins and proteins with non-standard amino acids. But such systems have a big disadvantage: it's a need for a template of the required amino acid sequence – appropriate DNA or mRNA for their work, which needs to be protected from nucleases.

Key words: protein synthesis, cell-free protein synthesis system, immobilized ribosome, tunnel effect.

Objectives. To highlight the possibility of creating an artificial ribosomal complex that does not require DNA or mRNA for protein synthesis.

Methods. Synthesis of the peptide chain occurs by reading the sequence of amino acids encoded in the mRNA. The nucleotide sequence of the template mRNA changes the structure of the ribosome so that it corresponds to the specific tRNA bounded to the amino acid[2].

The idea is to simulate the effect of the nucleotide chain on the ribosome by the action of various frequencies of the electromagnetic field on the antenna (semiconductor / atom of metal), built into the active center.

Immobilized ribosome (with bounded subunits)[3] is used, in which is constructed an antenna. For the supply of the formation of an electromagnetic field to the active center, which will be joining the corresponding amino acid, the tunneling microscope principle is used. The change of the shape of the ribosome is recorded in response to the force of the applied field. The correspondence between the

form of the ribosome on the mRNA and the subject is sought. In the end corresponding tables is constructed.

Results. Thus, it is possible to get a working artificial system of protein synthesis. The hardware allows a fairly precise control over the change in the strength of the electromagnetic field, so the output chain will have 99% similarity to the given sequence.

Conclusion. Summing up, it is difficult to overestimate the possibilities of such a system. The working ribosomal complex is capable of replacing most of the known methods of obtaining proteins, as it is cheaper, more stable, less energy-consuming. It is worth noting the ease of training with such a device maintenance staff. From the minuses it is necessary to note the need for the constant flow of amino acids and tRNA into the system and to establish a pathway for discharging finished proteins.

REFERENCES

1. Carlson, E. D., Gan, R., Hodgman, C. E., & Jewett, M. C. (8 October 2011). Cell-free protein synthesis: Applications come of age. *Biotechnology Advances*, 30, 1185-1193. Retrieved from <https://www.journals.elsevier.com/biotechnology-advances>.
2. Wilson, D. N., & Jamie H. Doudna Cate (May 2, 2012). The Structure and Function of the Eukaryotic Ribosome. *Cold Spring Harbor Perspectives in Biology*, Retrieved from <http://cshperspectives.cshlp.org/>.
3. Orelle, C., Erik D. Carlson, E. D., Szal, T., Florin, T., & Michael C. Jewett & Alexander S. Mankin (6 August 2015). Protein synthesis by ribosomes with tethered subunits. *Nature*, 524, 119-124.

УДК658.7/.8:629.084:631.173

СТАДНІК В.Л., магістрант

Науковий керівник – **СТАДНІК Л.І.**, канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ЛОГІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБУТУ ЗАПЧАСТИН АГРАРНИМ ТОВАРОВИРОБНИКАМ

У виконаній роботі розглянуто необхідність удосконалення логістичного забезпечення за матеріалами конкретного ТОВ, яке спеціалізується на постачанні аграрним товаровиробникам запасних частин. Досліджено основні проблеми і запропоновано шляхи покращення управління логістичною діяльністю.

Ключові слова: ланцюг поставок, постачання, дистрибуція, ринок агрозапчастин, логістичне забезпечення, теперішня вартість, дисконтна ставка, безризикова ставки.

Пріоритетним напрямком, який в сучасних умовах сприяє досягненню успіхів на ринку, є управління сферами постачання і дистрибуції на засадах логістики. Скорочення життєвого циклу товарів, зростання популярності практики “вчасних поставок”, перетворення ринку продавців у ринок покупців, здатності підприємства швидко і гнучко реагувати на попит завдяки концепції логістики може забезпечити йому стійкі конкурентні переваги.

Проблематика ефективного управління матеріальними, інформаційними потоками від постачальника до кінцевого споживача на основі концепції ланцюга поставок знайшла певне відображення у працях багатьох вітчизняних науковців, зокрема, Крикавський Є.В.[1], Денисенко М.П., Левковець П.Л., Михайлова Л.І. [2] та інші.

Водночас, в працях згаданих вище науковців не достатньо дослідженні специфічні вимоги до формування ланцюга поставок на товарному ринку агрозапчастин, особливо на такому ринку стратегічного значення, як аграрний, який істотно впливає на розвиток інших товарних ринків. Сьогодні між учасниками, що представляють ринок агрозапчастин, існують певні відносини, однак вони недосконалі. Формування ланцюга поставок вимагає взаємовідносин партнерства, наявності довгострокових зобов'язань, що гарантує збереження

взаємних вигод у майбутньому та передбачає інтеграцію не тільки підприємства зі споживачами для задоволення їх індивідуальних потреб, але й з постачальниками.

Важливість та актуальність розв'язання окреслених вище проблем формування та розвитку ланцюга поставок на аграрному ринку, а також широкий діапазон наукового пошуку в цій важливій сфері економіки зумовили вибір теми наукового дослідження.

Об'єктом дослідження є процеси формування логістичного забезпечення у ланцюгу поставок: виробництво – техніка і комплектуючі (агрозапчастини) – реалізація в конкретному спеціалізованому ТОВ.

Система управління запасами з постійним обсягом замовлення підкреслила доцільність здійснення закупівлі одного спеціального залізничного вагона для транспортування додаткової кількості товару. Тому проведемо розрахунок економічного обґрунтування доцільності залучення додаткових капіталовкладень в розширення матеріального потоку. Для цього скористаємося методом чистої теперішньої вартості. Даний метод ґрунтується на використанні таких показників як грошовий потік, амортизація, теперішня вартість (ТВ), дисконтна ставка та чиста теперішня вартість (ЧТВ). Суть даного методу полягає в розрахунку ЧТВ (теперішня вартість майбутніх грошових потоків від проекту мінус початкові інвестиції в проект). Якщо ЧТВ має позитивне значення або рівне нулю, тобто теперішня вартість майбутніх грошових потоків від проекту вища за його початкову вартість, проект доцільно реалізувати. І навпаки, якщо ЧТВ має негативне значення, тобто теперішня вартість нижча за початкову, проект слід відхилити, бо від реалізації такого проекту інвестор втратить би гроші.

Даний метод має свої переваги та недоліки, тому доцільно зазначити деякі з них. Переваги даної методики:

- 1) відповідає сучасній фінансовій теорії, оскільки має справу з грошовими потоками (чистий доход + амортизація), а не з чистими доходами;
- 2) враховує зміну вартості грошей з часом, тобто чим більше час впливає на вартість грошей, тим вища дисконтна ставка;
- 3) виступає найсучаснішим засобом оцінки доцільності інвестицій. Вона працює на збагачення власників компанії за рахунок вкладання коштів в проекти з позитивним значення ЧТВ.

Недоліки даної методики:

- 1) передбачає прогнозування грошових потоків, але чим далі певна дата, тим важче оцінити майбутні грошові потоки;
- 2) передбачає, що дисконтна ставка незмінна протягом всього періоду реалізації проекту, але вона, так як і процентна ставка, змінюється з кожним роком.

Важливим аспектом в даній методиці виступає правильно обрана для розрахунку ТВ величина дисконтної ставки, під якою розуміють параметр розрахунку ефективності, який дозволяє корегувати суми грошових надходжень та виплат з урахуванням різної вартості грошей в різні моменти часу. Тому в подальших розрахунках пропонується визначити її як суму безризикової ставки прибутковості та сукупності премій за окремі ризики, які мають місце в даному проекті та визначаються експертним шляхом.

Оскільки, досліджуване підприємство не має достатньо коштів для закупівлі спеціальної залізничного вагона, то необхідно залучити зовнішні джерела фінансування. На сьогоднішній день найбільш поширеним джерелом залучення капіталу для реалізації даного роду проектів є банківський кредит.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Крикавський Є.В. Логістика для економістів підручник. Львів: Львівська політехніка, 2012. 476 с.
2. Організація та проектування логістичних систем: підручник / Денисенко М.П., Левковець П.Л., Михайлова Л.І. та ін.; за ред. проф. М.П. Денисенко, проф. П.Л. Левковця, проф. Л.І. Михайлової.

ГРИГОР Н.М., магістр

Науковий керівник – ЛОМАКІНА І.Ю., канд. юрид. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

МЕТОДИКА ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Наукова новизна полягає у використанні показників спрощеного обліку та прийнятті до уваги специфіки сільськогосподарського виробництва, адаптації під малі форми господарювання методики оцінки платоспроможності. Сучасні реалії розвитку аграрного сектору економіки в умовах поглиблення міжнародної економічної інтеграції свідчать про пріоритетність вирішення проблем, пов'язаних зі сталим розвитком підприємницьких структур агробізнесу, серед яких належне місце посідають фермерські господарства.

Ключові слова: фермерське господарство, ефективність, функціонування, господарювання, оцінка, концептуальні підходи, державна підтримка.

Заснована на елементах діючої моделі функціонування фермерських господарств, законодавчій базі, міжнародному і вітчизняному досвіді. Вона включає систему показників, що характеризують економічну ефективність, фінансовий стан і платоспроможність, інструментарій для визначення ряду додаткових проміжних даних (вартість активів, оборотних коштів і ін.). Методика дозволяє розрахувати показники економічного ефекту від результатів господарської діяльності, необхідні при прийнятті управлінських рішень, оцінки привабливості вкладення капіталу і аналізі досягнутого ефекту; зіставити отримані результати з аналогічними в інших формах господарювання та галузях; проводити комплексний аналіз, результати якого можуть використовувати фермери, їх контрагенти, держава, консультанти, інвестори і науковці.

Наукова новизна полягає у використанні показників спрощеного обліку та прийнятті до уваги специфіки сільськогосподарського виробництва, адаптації під малі форми господарювання методики оцінки платоспроможності. Запропоновано новий показник «точка відліку», що дозволяє уточнити значення показників ефективності шляхом виключення впливу спотворюють оцінку макроекономічних факторів. Суть даного критерію в уточненні точки початку вимірювань показників ефективності, його застосування дозволяє порівнювати галузі з різною довжиною виробничого циклу, проводити зіставлення і аналіз динаміки зміни рентабельності та ін.

Розроблений відповідний механізм, що включає заходи, науково-практичні рекомендації та перспективну модель модернізації умов створення та ефективного функціонування фермерських господарств. Концептуальні підходи, викладені в економічній літературі, а також проведений комплексний аналіз дозволили виявити і систематизувати основні елементи механізму створення і ефективного функціонування фермерських господарств в республіці. Розроблено комплекс заходів, спрямованих на розвиток фермерства в країні, впровадження якого забезпечить зростання числа господарств і обсягу виробленої ними продукції дозволить збільшити конкурентоспроможність фермерських господарств в умовах ризикованого землеробства, призведе до виходу частини фермерів з «тіньового» ринку, підвищить ефективність механізму державної підтримки аграрної галузі, сприятиме збільшенню зайнятості та зростання доходів населення в сільській місцевості, посприє залученню інвестицій в сільське господарство, поліпшить забезпечення екологічної безпеки. Використання запропонованих рекомендацій не завжди вимагає додаткових бюджетних коштів, за деякими заходам за рахунок скорочення неефективних витрат і підвищення податкових надходжень в бюджет спостерігається збільшення держдоходів. Продукти харчування; послуги, заробітна плата, прибуток, збереження культурної спадщини; конкурентне середовище; податки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки України (проект). URL: <http://minagro.gov.ua/node/7644>.
2. Мартин О.М. Формування ринків економічних ресурсів в Україні: дис... канд. екон. наук: 08.01.01. Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2006.
3. Про державні цільові програми: Закон України від 18 березня 2004 р. № 1621-IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 25. ст. 352.
4. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України: Закон України від 23 березня 2000 р. № 1602-III. Урядовий кур'єр, 2000. 26 квітня.
5. Білик Ю.Д. Державний захист вітчизняного сільськогосподарського товаровиробника та протекціоністська політика в Україні. Київ: Урожай. 2000. 192 с.

УДК: 658.7:005.932

ДАБІЖА Д.А., магістрант
Науковий керівник – **КЕПКО В.М.**, канд. екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет
anatoliidabizha02@gmail.com

ЛОГІСТИЧНА СИСТЕМА – ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Досліджено особливості логістичної діяльності ФГ «Агрофірма «Базис», визначено її значення в контексті підвищення ефективності діяльності аграрних підприємств.

Ключові слова: логістична система, запаси, складське господарство, ефективна система, логістична інформація.

Сучасні умови господарювання вимагають від підприємств активного пошуку більш ефективнішого способу ведення господарської діяльності. Оскільки, аграрні підприємства повинні швидко реагувати на зміну кон'юнктури ринку, саме застосування логістичної системи є запорукою ефективної реалізації процесів ресурсного забезпечення, реалізації продукції та комунікаційних взаємовідносин як між підприємствами з різних сфер економіки, так і між підприємствами та споживчим сектором.

Метою наших досліджень є обґрунтування впливу застосування логістики на підвищення ефективності функціонування аграрних підприємств.

Логістика є наукою про планування, контроль та управління транспортуванням, складуванням та іншими матеріальними і нематеріальними операціями, здійснюваними в процесі доведення сировини та матеріалів до виробничого підприємства матеріалів і напівфабрикатів, доведення готової продукції до споживача відповідно до інтересів та вимог останнього, а також збереження та обробки відповідної інформації [1].

Саме тому таке тлумачення логістики призводить до виявлення нагальної потреби безпосереднього використання її механізмів та зумовлює ефективність і доцільність її застосування на практиці сучасних аграрних підприємств.

Об'єктом дослідження функціонування логістичної системи обрано діяльність ФГ «Агрофірма «Базис» Уманського району Черкаської області.

В процесі дослідження було встановлено, що логістична система ФГ «Агрофірма «Базис» являє собою сукупність основних ланок (виробничо-технологічних ланцюгів), які забезпечують виконання функцій постачання, виробництва і реалізації продукції основним споживачам.

Транспортно-логістична діяльність аграрного підприємства має на меті забезпечити динамізм матеріалопотоків в процесі здійснення виробництва продукції галузей рослинництва і тваринництва.

Значення транспортної складової у виробничо-маркетинговій діяльності аграрних підприємств переоцінити дуже складно, тому що виробництво конкретного виду продукції вимагає переміщення вантажів у просторі, при цьому транспортні витрати в структурі собівартості продукції досліджуваного підприємства сягають 30 %.

Головним елементом логістичної діяльності ФГ «Агрофірма «Базис». Звичайно, формування матеріалопотоку неможливе без переміщення об'єктів та засобів виробництва в просторі, що є одним з головних завдань транспортної логістики.

Формування логістичної системи підприємства повинно бути спрямоване на удосконалення логістичних процесів та зменшення загальних витрат суб'єкта господарювання.

До показників, які характеризують логістичну систему, можна віднести показники оцінки логістичних активів (основних засобів, оборотного капіталу) – швидкість обертання запасів, термін окупності інвестицій, площа складських приміщень, їх місткість, пропускна спроможність, обсяг готової продукції тощо. До показників, що відображають діяльність системи, належать показники ефективності, продуктивності, надійності та гнучкості логістичної системи [2].

Рівень ефективності використання матеріальних запасів у досліджуваному підприємстві розглянуто в таблиці.

Таблиця – Рівень ефективності використання запасів у ФГ «Агрофірма «Базис» Уманського району Черкаської області

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Припадає на 1 грн. запасів:					
– виручки від реалізації, грн.	2,1	1,4	1,8	2,0	2,2
– прибутку, грн.	0,2	0,06	0,1	0,1	0,2
Обсяг запасів із розрахунку на 1 грн. виручки від реалізації, грн.	0,5	0,7	0,6	0,5	0,4
Обсяг запасів із розрахунку на 1 грн. прибутку, грн.	4,1	14,8	9,8	8,8	5,7
Обсяг прибутку із розрахунку на 1 оборот запасів, тис. грн.	3527,7	1669,9	2334,1	2044,5	5322,4
Обсяг запасів із розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь, тис. грн.	3,8	6,8	9,7	6,9	11,1
Обсяг запасів із розрахунку на 1 га ріллі, тис. грн.	3,8	6,8	9,7	6,9	11,1
Обсяг запасів із розрахунку на 1000 грн. валової продукції, грн.	816,9	1128,9	1239,0	416,8	548,6

Згідно даних таблиці 1, обсяг виручки від реалізації продукції рослинництва із розрахунку на 1 грн. запасів у 2019 р., проти 2015 р., зріс на 4,8 %, обсяг прибутку від реалізації продукції із розрахунку на 1 грн. запасів у 2019 р., залишився на рівні базового періоду, обсяг прибутку від реалізації продукції із розрахунку на 1 оборот запасів зріс на 50,8 %, що є свідченням зростання запасовіддачі. Збільшення обсягів запасів, із розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь (на 192 %), на наш погляд, є позитивним, якщо сприяє зростанню запасовіддачі, і негативним якщо сприяє зниженню запасовіддачі.

Зважаючи на те, що сучасний стан та ефективність використання рухомого складу ФГ «Агрофірма «Базис» перебуває в задовільному стані, проблеми оптимізації та удосконалення транспортних процесів на основі логістичних підходів є пріоритетними стосовно формування ефективної діяльності підприємства.

Оцінка логістичного потенціалу підприємства свідчить про те, що логістичний потенціал ФГ «Агрофірма «Базис» є високим, що говорить про можливість впровадження ефективної логістичної стратегії і, як наслідок, підвищення ефективності логістичної діяльності. Проте, дослідження ефективності функціонування логістичної системи ФГ «Агрофірма «Базис»

Уманського району Черкаської області свідчить про те, що логістичний менеджмент підприємства не забезпечений достатнім обсягом фінансових ресурсів, а тому виникає потреба у додаткових вкладеннях в логістичну систему підприємства.

Результати наших досліджень свідчать, що застосування логістичних систем аграрних підприємств позитивно впливає на ефективність підприємницької діяльності.

Застосування логістики дає змогу об'єднати усі внутрішні процеси підприємства в єдине ціле, визначити оптимальну технологію просування продукції рослинництва і тваринництва, залучити комерційні і логістичні процеси до збуту сільськогосподарської продукції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Більше того, логістика забезпечує не лише досягнення економічного результату підприємства, а й дозволяє розвивати економічні та технологічні взаємозв'язки між суб'єктами господарювання.

За таких умов загальні витрати будуть знижуватися, прибуток – зростати, а ефективність функціонування підприємства – підвищуватися.

Не менш важливим завданням системи управління логістичними процесами є покращення обміну інформацією, вдосконалення техніки електронного обміну даних, запровадження автоматичної ідентифікації, що суттєво прискорює процес обміну інформацією та взаємодію з клієнтами.

При цьому, сформована модель інформаційної логістичної системи на рівні виробництва, дозволяє застосувати реальну систему організації інформаційного потоку на взятому як єдине ціле підприємстві, а при використанні інформаційних технологій – забезпечити певне виробництво інформації відповідно до потреб організації для здійснення ефективного управління всіма своїми ресурсами.

У результаті проведеного дослідження запропоновано алгоритм прийняття та реалізації управлінських рішень у фермерському господарстві, запропоновано розподіл та делегування повноважень у процесі прийняття управлінських рішень, удосконалено інформаційне забезпечення процесу прийняття управлінських рішень шляхом впровадження програми оптимізації структури посівних площ та розрахунку показників господарської ФГ «Агрофірма «Базис».

До основних шляхів удосконалення логістичної системи в ФГ «Агрофірма «Базис», на нашу думку, можна віднести оптимізацію потоків матеріальних ресурсів, транспортування товарів та готової продукції; створення раціонального алгоритму взаємодії між усіма учасниками логістичного ланцюга.

Таким чином, логістична система – основа підвищення ефективності функціонування підприємств досліджуваного підприємства. Тому подальші дослідження доцільно спрямувати на визначення ефективності запровадження логістичної системи аграрних підприємств, а також обґрунтуванню організаційного механізму впровадження систем підтримки прийняття рішень щодо логістичної діяльності підприємства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Амбросов В.Я., Маренич Т.О. Механізм ефективного функціонування підприємств. Економіка України, 2014. № 6. С. 60-66.
2. Федькович І.В. Удосконалення логістичної діяльності на підприємстві. Економіка та держава. 2018. № 1. С. 111-113.

ТЕРЕЩЕНКО О.А., магістрантка
Науковий керівник – **ВИХОР М.В.**, канд. екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет

УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОВІСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розкрито сутність та особливості управління прибутковістю сільськогосподарських підприємств як важливого функціонального напрямку у їх системі управління. Охарактеризовано фактори, що впливають на розмір прибутку і рентабельності. Визначено потенційні резерви збільшення обсягів прибутку і рентабельності підприємств.

Ключові слова: управління, прибуток, рентабельність, витрати, собівартість.

Основною метою діяльності будь-якого підприємства є отримання економічної вигоди, прибутку, що дає можливість подальшого розвитку та реалізації власного потенціалу. Прибуток виступає в ролі спонукального мотиву і потужного важеля розвитку. В результаті здійснення господарської діяльності в рух приходять всі виробничі фактори – капітал, праця, природні ресурси, підприємницькі здібності – задля створення продукту, його наступної реалізації і отримання прибутку, адже він є основним джерелом збагачення власників підприємства, розширення і модернізації виробництва.

Ринок сільськогосподарської продукції є виключно ризикованим через три основні причини. По-перше, жоден виробник не може розмістити або утримати на ринку більше одного товару, що може вплинути на ринкову ціну. По-друге, кількість товару, знятого з ринку, не збільшується пропорційно зниженню цін. По-третє, виробник не може відреагувати на падіння цін швидким перемиканням виробництва з збиткового товару на прибутковий. Щоб знизити свої ризики і зберегти прибуток, менеджер може сконцентрувати зусилля на спеціалізації або диверсифікації виробництва в залежності від ситуації, що склалася на ринку.

Прибуток являється певним «маркером» фінансового стану підприємства. Вільні кошти, отримані за рахунок збільшення прибутку, можуть бути використані для розширення виробництва чи відтворення затрачених ресурсів, для вирішення поточних проблем соціального чи матеріального характеру в трудовому колективі. В таку випадку прибуток використовується підприємством як база для самофінансування. Прибуток також виступає в якості джерела покриття частини зобов'язань підприємства, таких як кредиторська заборгованість та зобов'язання перед бюджетом.

Управління прибутковістю є важливим функціональним напрямком у системі управління підприємством, що передбачає прийняття та реалізацію управлінських рішень, спрямованих на зниження витрат і собівартості продукції, підвищення її якості і, відповідно, ціни за умови врахування впливу конкурентного середовища та множини інших суттєвих факторів.

Показник рентабельності, що прямо залежить від розміру прибутку, надає найкраще уявлення про ступінь ділової активності підприємства. Рівень показника рентабельності залежить його структурних елементів, на які впливає зміна організаційно-технічних чинників виробництва та реалізації продукції. Саме тому менеджерам при аналізі прибутковості і рентабельності потрібно визначити в якій мірі ті чи інші фактори впливають на даний показник, та розробити заходи для підвищення ефективності діяльності підприємства. Головними факторами, що впливають на розмір і динаміку прибутку сільськогосподарських підприємств, є обсяг, структура та терміни продукції, її собівартість, ціни реалізації та інші (рис 1).

Резерви збільшення суми прибутку і рентабельності пов'язані з напрямками господарювання підприємства, для менеджерів важливим є детальне значення масштабів дії,

форм контролю та використання найбільш істотних внутрішніх і зовнішніх чинників ефективності на різних рівнях управління діяльністю підприємства.

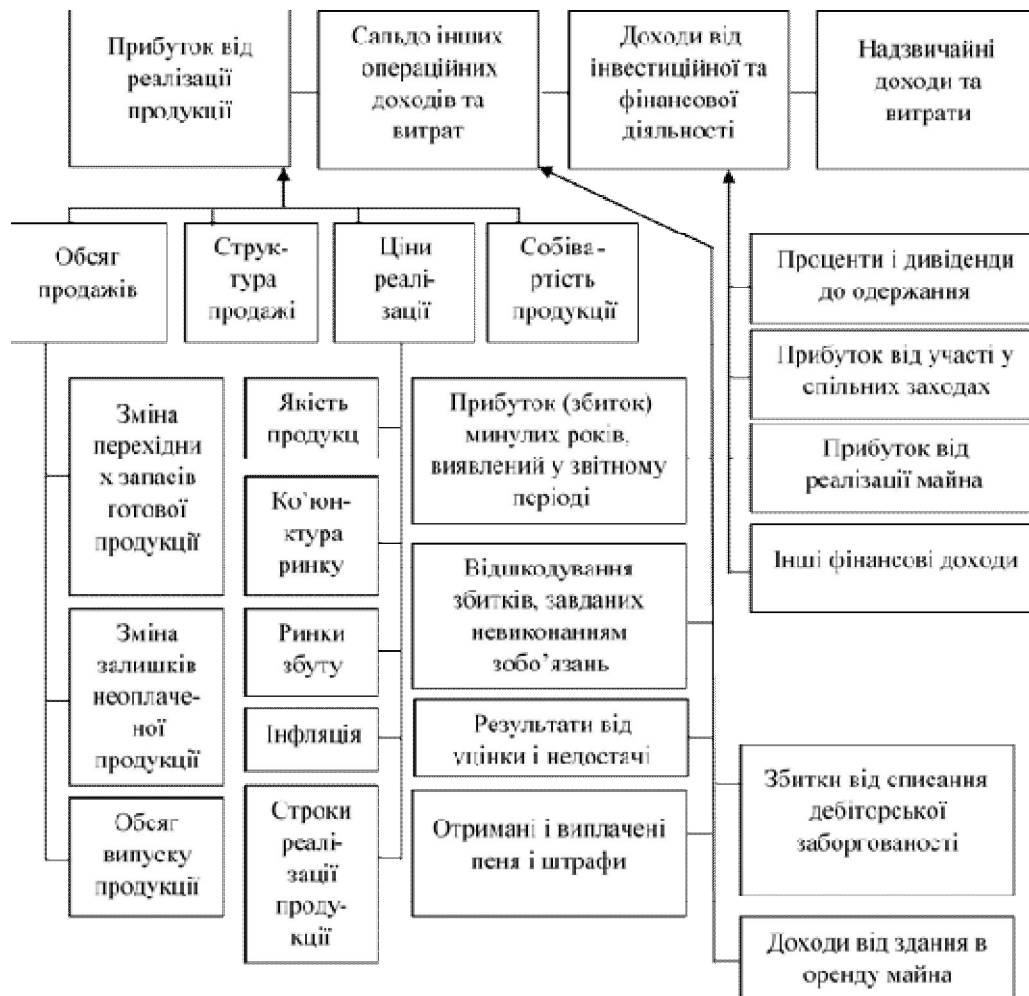

Рис.1. Чинники, що впливають на розмір і динаміку прибутку підприємств [1, с. 115-116].

Погоджуємося із думкою Ілляшенка С. М., що головними внутрішніми і зовнішніми чинниками підвищення ефективності діяльності підприємства і, відповідно, отримання додаткових обсягів прибутку є наступні:

Технологія. Технологічні нововведення, особливо сучасні форми автоматизації та інформаційних технологій.

Устаткуванню належить провідне місце в програмі підвищення ефективності передовсім виробничої діяльності.

Матеріали та енергія позитивно впливають на рівень ефективності, якщо розв'язуються проблеми ресурсозбереження, зниження матеріаломісткості та енергоємності продукції.

Вироби. Самі продукти праці, їхня якість і зовнішній вигляд (дизайн) також є важливими чинниками.

Працівники. Основним джерелом і визначальним чинником зростання ефективності діяльності є працівники - керівники, менеджери, спеціалісти, робітники.

Організація і системи. Єдність трудового колективу, раціональне делегування відповідальності, належні норми керування забезпечують координацію управлінських процесів.

Методи роботи. За переважання трудомістких процесів досконаліші методи роботи стають достатньо перспективним для забезпечення зростання ефективності діяльності підприємства.

Стиль управління, що поєднує професійну компетентність, діловитість і високу етику взаємовідносин між людьми, практично впливає на всі напрямки діяльності підприємства.

Державна економічна і соціальна політика істотно впливає на ефективність суспільного виробництва[2, с. 138].

Враховуючи вище наведені чинники впливу на ефективність діяльності підприємства, можна виокремити декілька можливих напрямків підвищення прибутку, а саме: збільшення обсягу реалізації, зниження собівартості продукції, підвищення цін, підвищення якості продукції та нові ринки збуту.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Білошапка В.А. Резерви зростання результативності бізнесу в умовах економічного спаду. Актуальні проблеми економіки. 2011. №1 (155). С. 115-117.
2. Ілляшенко С.М. Стратегічне управління інноваційною діяльністю підприємства на засадах маркетингу інновацій. Актуальні проблеми економіки. 2010. №12(114). С. 137-139.

УДК 368.01

ПРИЙМАК О.О., магістр

Науковий керівник – **РИБАК Н.О.**, канд. екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ ЯКОСТІ НАДАННЯ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА

В сучасних умовах розвитку страхового ринку якість надання страхових послуг є головним елементом стратегії страхової компанії, спрямованої на підвищення рівня її конкурентоспроможності.

Ключові слова: ринок страхових послуг, страхова послуга, страхова компанія, якість страхової послуги, цінність, конкурентоспроможність послуг.

Світовий досвід свідчить, що рівень розвитку страхового ринку відображає можливості економічного росту країн та є індикатором зрілості ринкових відносин і соціального забезпечення населення. У всіх розвинених країнах в сучасних умовах страховий ринок - джерело інвестицій і гарант виконання соціального захисту населення. Перерозподіляючи ризики між економічними суб'єктами і відшкодовуючи збитки за рахунок накопичуваних коштів, страхування дозволяє підвищити ефективність економіки в цілому та окремих підприємств. Тому розвиток національної системи страхування та формування системи захисту майнових, фінансових інтересів підприємств та громадян – одне з важливих стратегічних завдань у державі..

Страховий ринок являє собою динамічну систему, де попит породжує пропозицію, де кожен клієнт має певну цінність для ефективного ведення бізнесу.

Головною умовою конкурентоспроможності компанії на страховому ринку і важливою основою прибутковості її діяльності є конкурентоспроможність страхових послуг. Найчастіше під конкурентоспроможністю послуг мають на увазі:

- властивість (сукупність властивостей) послуги та її сервісу, яка характеризується ступенем реального або потенційного задоволення ним конкретної потреби, порівняно з аналогічними послугами, представленими на цьому ринку;
- характеристику послуги, що відображає його відмінність від товару – конкурента за ступенем відповідності конкурентній суспільній потреб та за витратами на її задоволення;
- спроможність товару відповідати вимогам даного ринку у період, що аналізується;
- здатність витримувати конкуренцію на ринку (наявність вагомих переваг над виробами інших товаровиробників).

Рівень розвитку страхового ринку визначається соціально-економічним становищем в країні, готовністю населення та суб'єктів господарювання до споживання такого роду послуг, а також державною підтримкою страхового бізнесу. Порівняно з європейськими країнами, де страхування охоплено понад 94% страхового поля, в Україні страхові послуги користуються значно меншим попитом (10-15% страхового поля), особливо у галузі майнового та окремих видів особистого страхування, що зумовлено як низькою довірою економічних суб'єктів до страховиків, так і низьким рівнем їхньої обізнаності у сфері страхування [2].

В даний час конкуренція на ринку страхових послуг постійно загострюється, а спектр послуг що надаються компаніями - розширюється. Щоб втриматись в такій ситуації на ринку потрібно, крім надання комплексних програм страхування, запропонувати клієнтам якісне та швидке обслуговування.

Для страхового ринку України характерним є те, що в структурі видів страхування переважає ризикове страхування: автострахування, страхування фінансових ризиків та страхування майна. Такі види страхування, як страхування кредитів, страхування від нещасних випадків на транспорті, авіаційне страхування, страхування медичних витрат, інші види страхування на сьогодні ще не є привабливими.

Якість страхової послуги – це один із найважливіших чинників, який дає можливість залучити нових клієнтів до страхової компанії, сформувати прихильність до неї. Послуги страхової компанії, як і будь-які інші послуги чи товари, мають певну споживчу цінність або якість [4]. Вона являє собою сукупність певних характеристик, що відносяться до здатності страхової послуги задовольняти уже встановлені, або передбачувані потреби.

Якість страхової послуги включає технічну і функціональну. Технічна якість - це пакет послуг, які компанія пропонує клієнтові. Для клієнта важливий не тільки результат від споживання послуги, але й сам процес споживання, під час якого він вступає в контакт із персоналом компанії. Те, що відбувається в процесі споживання послуги, визначається її функціональною якістю [1].

Забезпечення якості послуги, що задовольняє споживачів, є важливою складовою частиною нецінової конкуренції в страхуванні. Особливість страхової послуги полягає в тому, що усвідомлення потреби в страховому захисті у споживача може бути або відсутнє, або слабо виражено. Водночас страхова послуга володіє високим ступенем корисності для споживачів [3].

В системі надання страхових послуг особливістю є сприйняття споживачем якості страхової послуги, яке відбувається під впливом багатьох факторів, серед яких можна виділити фактори, пов'язані з якістю самої послуги і з якістю процесу її надання. До перших можна віднести надійність послуги, ступінь її доступності, репутацію компанії, відповідно до других – рівень комунікації страхової компанії та її співробітників, компетенцію персоналу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Ермасов С.В., Ермасова Н.Б. Страхование: учебник для бакалавров. Москва: Юрайт. 2014. 800 с.
2. Пономарьова О.Б., Бодня А.В., Іванченко М.А. Визначення проблем страхового ринку та їх вирішення. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. №5. URL: <http://global-national.in.ua/archive/5-2015/166.pdf>
3. Хованов А. Продажа страховой услуги. Страхование ревью. 2000. № 7. С. 27–32.
4. Чопляк І.А. Механізм забезпечення менеджменту якості страхових послуг. Науковий вісник Херсонського державного університету. Вип. 17. Ч 4. 2016. 126 с.

ПАНАСЮК В.П., магістр
Науковий керівник – **РИБАК Н.О.**, канд. екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет

РЕЗЕРВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах гострого дефіциту інвестиційних ресурсів, а також враховуючи високий рівень морального й фізичного зносу обладнання підприємств, постає проблема найбільш раціонального та ефективного використання їх основних фондів.

Ключові слова: основні фонди, ефективність, резерви, фондовіддача, фондомісткість, рентабельність, екстенсивний шлях, інтенсивний шлях.

Будь-який господарюючий суб'єкт, здійснюючи виробничу діяльність, використовує обмежені економічні ресурси. Визначальною складовою усієї виробничо-господарської діяльності підприємства є основні фонди (засоби). Основні фонди виступають матеріальною основою будь-якого виробничого процесу і формують основну частину матеріально-технічної бази підприємства. Від їх ефективного використання залежить підвищення технічного рівня виробництва, збільшення обсягів виробництва, підвищення якості продукції, зниження собівартості як одиниці продукції, так і виробництва в цілому, зростання потенціалу. Вирішення проблеми підвищення ефективності використання основних фондів – це одне з основних завдань діяльності підприємств, від результату якого залежить місце підприємства в економіці, його фінансовий стан, конкурентоспроможність на ринку. Від якісного стану техніки й ефективного її використання залежить технічний рівень, якість, надійність, довговічність продукції, що в кінцевому результаті визначає ефективність виробництва.

Для визначення ефективності використання основних засобів застосовують систему показників: показники ефективності стану та відтворення основних фондів; показники ефективності використання основних фондів. Основними показниками ефективності використання є фондовіддача, фондомісткість, рентабельність.

Одним з найважливіших узагальнюючих показників, що характеризує економічну ефективність роботи підприємств є рентабельність. Показник рентабельності зацікавлює підприємство в найкращому використанні основних виробничих фондів, що є в його розпорядженні

Оцінка резервів підвищення ефективності основних фондів передбачає: по-перше, знання реального рівня використання основних фондів; по-друге, знання конкретних можливостей його підвищення. Поліпшення використання основних фондів може бути забезпечене інтенсивним та екстенсивним шляхами. Якщо екстенсивний шлях полягає у збільшенні тривалості роботи основних засобів, скороченні цілозмісних і внутрішньозмісних втрат робочого часу, підвищенні коефіцієнта змінності, то інтенсивний шлях - у підвищенні завантаження устаткування та збільшенні рівня використання їхньої потужності.

В умовах об'єктивної дії ринкових механізмів визначальним фактором, який виступає основою діяльності підприємства в конкурентному середовищі є інтенсифікація використання основних засобів і виробничих потужностей. Інтенсивний шлях використання основних засобів підприємств включає технічне їх переозброєння, підвищення завантаження устаткування, підвищення темпів відновлення основних засобів, збільшення рівня використання їхньої потужності.

Одним із головних факторів підвищення ефективності основних фондів є їх оновлення та технічне вдосконалення. Процес оновлення потребує відповідного матеріального забезпечення. В сучасних умовах для багатьох підприємств основною проблемою є нестача ресурсів для фінансування відновлення основних засобів. Коштів досить часто не вистачає не лише на

розширене, але й на просте відтворення. Одним із варіантів може бути використання зовнішніх джерел, але вони мають такі риси як поверненість і платність. А тому підприємства не завжди йдуть на ризик запозичення коштів, так як існує досить велика ймовірність нездатності їх повернути. Перевага надається самофінансуванню. Основними джерелами власних коштів для фінансування капітальних інвестицій є нерозподілений прибуток та амортизаційні відрахування. Застосування методів прискореної амортизації дозволяє здійснювати прискорене списання вартості основних фондів для подальшого вкладання коштів у придбання більш прогресивного устаткування, впровадження нових технологій та іншого поліпшення основних виробничих засобів [1].

Наряду з технічними і організаційними факторами, важливу роль в підвищенні ефективності використання основних засобів повинні відігравати фактори матеріального стимулювання працівників підприємств. Для цього необхідно розробляти і постійно удосконалювати механізми матеріального стимулювання робітників, інженерів та інших працівників, діяльність яких сприяє виявленню та організації використання резервів підвищення ефективності основних засобів.

Резерви покращення використання основних фондів підприємства можна поділити на три великих групи:

1. Технічне вдосконалення засобів праці, яке передбачає: технічне переозброєння на базі комплексної автоматизації та впровадження гнучких виробничих систем; заміну застарілої техніки, модернізацію обладнання; ліквідацію вузьких місць і диспропорцій у виробничих потужностях підприємства; механізацію допоміжних та обслуговуючих виробництв; розвиток винахідництва та раціоналізаторства.

2. Збільшення тривалості роботи машин та обладнання за рахунок: ліквідації незадіяного обладнання (здавання його в оренду, лізинг, реалізація тощо); скорочення строків ремонту обладнання; зниження простоїв: цілозмінних та всередині змін.

3. Покращення організації та управління виробництвом, а саме: прискорення досягнення проектної продуктивності введених в експлуатацію основних фондів; впровадження наукової організації праці та виробництва; покращення забезпечення матеріально-технічними ресурсами; вдосконалення управління виробництвом на базі сучасної комп'ютерної техніки [2].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Дмитренко Е.Д., Завіруха І.В. Відтворення основних фондів в сучасних умовах: форми, види та джерела. Сучасна економіка. Вип. 3. Київ: ДІПК, 2011. 122 с.

2. Чорна І.О. Ефективність використання основних виробничих фондів та розробка пропозицій щодо їх поліпшення. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_ep/2009_2/files/Econ_02_2009_Chorna.pdf

УДК 343.35:35.08:321.01

БАЛАН С. В., студент 4 курсу

Науковий керівник – **АРБУЗОВА Т.В.**, канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

balan.icabot@gmail.com

ФУНКЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

З'ясовано походження терміну корупція, антикорупційна діяльність та антикорупційна політика. Визначено зміст основних функцій антикорупційної політики держави. Обґрунтовано необхідність їх узгодження з функціями громадянського суспільства щодо запобігання та протидії корупції.

Ключові слова: корупція, антикорупційна діяльність, антикорупційна політика, функція, держава, громадянське суспільство.

Ідеальних країн не буває, проте їх уряди вони завжди прагнуть досягти досконалості, виходячи з кон'юнктури суспільного розвитку, чи хоча б декларують таке прагнення. Багато факторів, котрі впливають на діяльність держави в цілому. Її культура, політика, економіка, місце розташування, екологія тощо. Проте в сучасному світі постала більш глобальна проблема – корупція. Вона набула свого розвитку давно, проте нині, на думку багатьох дослідників, досягла особливо загрозливих масштабів і руйнівних проявів. Війни, природні катаклізми, вірусні хвороби, корупція, моральний занепад, релігійні домисли – все це серйозно загрожує людській цивілізації. За таких обставин кожна деталь цього механізму починає діяти як автономний елемент зі своїми «потребами», «бажаннями», «цінностями», не зважаючи на інших.

Термін «корупція» походить від латинських слів: *rupture* – порушувати, ламати, пошкоджувати, скасовувати і *congei* – обов'язкова причетність декількох представників однієї із сторін до однієї справи. Поєднуючи їх, отримуємо слово *conrupture*, що вживається в тих випадках, коли одна або кілька осіб беруть участь в «псуванні», «руйнуванні», «пошкодженні» того чи іншого об'єкта або суб'єкта і отримання того чи іншого результату. Слово «корупція» має багато різних значень, при цьому всі з негативною ознакою. Приміром, Н. Макіавеллі вважав, що корупція – використання публічних можливостей у власних інтересах. Т. Гоббсом висловлювалася думка, що корупція є коренем, з якого випливає в усі часи і за всяких спокус презирство до всіх законів. А радянський лінгвіст С. Ожегов ввів цей термін у свій тлумачний словник, характеризуючи його як моральний занепад політиків, що виражається у незаконному збагаченні, хабарництві та розкраданні [1]. Отже, корупція асоціюється з хворобою, тобто патологічним процесом не тільки людей, а й суспільства та держави, для боротьби з якою вдаються до різних форм і методів лікування. Відповідно, ліками проти корупції є антикорупційна діяльність – сукупність дій з боку держави та її інститутів, громадянського суспільства щодо запобігання та протидії корупції.

Антикорупційній діяльності передуює вироблення антикорупційної політики – комплекс форм і правових, адміністративних, економічних, пропагандистських методів цілеспрямованого впливу держави та суспільства, метою якої є розробка і постійне усунення причин і умов, що породжують і живлять корупцію в різних сферах життя, боротьба з її проявами.

Антикорупційна політика, з одного боку, є однією з функцій державної діяльності, з іншого – сама має ряд функцій, які дозволяють її реалізувати. Термін «функція» тлумачиться як виконання, звершення, робота чого-небудь, кого-небудь, обов'язок, коло діяльності когось, чогось, специфічна діяльність [2]. Основні функції антикорупційної політики формують практичну цінність та соціальне призначення протоколів антикорупційної діяльності. Нам імпонує підхід до класифікації таких функцій, що включає чотири головні: інформативно-прогностична, ідеологічно-виховна, запобіжно-регулятивна, організаційно-охоронна [3].

В рамках інформативно-прогностичної функції визначають основні напрями реагування й конкретні заходи щодо усунення негативних умов та причин, з'ясовують і висвітлюють реальну «картину» корупції в країні, визначають перспективні напрями протидії як негативного політичного, соціально-економічного, культурно-морального явища через збір інформації, її накопичення, аналіз та оцінку.

Ідеологічно-виховна функція має на меті виховати у людей усвідомлення того, що корупція – це проблема не тільки держави, а й суспільства в цілому. Через регулярні проведення інформаційних кампаній держава має сприяти закладенню психологічних установок несприйняття корупції громадянами; формувати належний рівень їх правової свідомості; роз'яснювати найбільш важливі корупційні заходи, здійснювані в рамках і на підставі законів; проводити освітні заходи стосовно моделей поведінки у відповідних ситуаціях з корупційними ризиками; запроваджувати культуру повідомлень про факти корупції спеціально уповноваженим органам або іншим суб'єктам впливу у сфері запобігання та протидії корупції тощо.

Запобіжно-регулятивна функція антикорупційної політики полягає в специфічному корегуванні взаємозв'язку особи і суспільства, вплив на поведінку людей та суспільні інтереси.

Оскільки передусім цей вид державної та суспільної діяльності повинен мати превентивний характер, антикорупційна політика покликана узвичаїти такі норми поведінки людей, які відповідали б законодавчим та нормативно-правовим антикорупційним вимогам і унеможливили корупційні діяння в принципі: розробка заходів попередження та протидії корупції, застосування найбільш вдалих світових практик; фінансування та матеріально-технічне забезпечення антикорупційних заходів; практична реалізація ЦКП в антикорупційній сфері; розробка заходів профілактичної роботи на підставі аналізу та оцінки стану корумпованості держави і регіонів; надання громадянам юридичних консультацій щодо положень антикорупційного законодавства; моральне, духовне, патріотичне виховання і пропаганда антикорупційного способу життя тощо.

Організаційно-охоронна функція антикорупційної політики має на меті забезпечення захисту суспільних інтересів, соціальних цінностей громадян і держави від корупційних посягань. Тут йдеться про політику держави щодо недопущення корупції та чинників, що її провокують, застосування як переконання, так і примусу. Має бути сформована впевненість суспільства в невідворотності покарання за корупційні діяння і неминучості суворого суспільного осуду.

Реалізація зазначених функцій передбачає формування адекватної системи державних та громадських інституцій. Нині у досліджуваній сфері активізувалася діяльність громадських організацій, соціологічних установ тощо. Протягом останніх 5-6 років створено низку спеціальних антикорупційних органів, що здійснюють заходи щодо попередження та протидії корупції – Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції, Спеціалізована антикорупційна прокуратура, Державне бюро розслідувань, Вищий антикорупційний суд України, Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, Національна рада з питань антикорупційної політики при президенті України. Однак ще попереду тривала робота по узгодженню сфер відповідальності і компетенції зазначених органів, удосконалення антикорупційного законодавства для уможливлення їх ефективної діяльності. Оголила цю проблему конституційна криза в Україні в листопаді 2020 року через рішення Конституційного суду України про скасування е-декларування та неконституційність повноважень НАЗК, що знівелювала певні здобутки антикорупційної реформи в нашій країні. Результатом став конфлікт між Президентом України і КСУ [4].

Отже, для результативної реалізації функції антикорупційної політики держави мають взаємодіяти і переплітатися з функціями громадянського суспільства у зазначеній сфері й бути сформованими в рамках і на підставі законів та Конституції України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кушнар'ов І. В. Політична корупція: порівняльно-політологічна концептуалізація: монографія. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Видавництво «Юридична думка», 2018. 408 с. URL: http://idpnan.org.ua/files/kushnarov-i.v.-politichna-korupsiya-_porivnyalno-politologichna-kontseptualizatsiya_-_d_.pdf (дата звернення 09.11.2020)
2. Словник української мови: В 11 т. / Укл. колект. авторів під кер. І. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1970-1980. Т. 10. 1979. С. 653.
3. Державна антикорупційна політика і запобігання та протидія корупції на публічній службі в органах державної влади і органах місцевого самоврядування : монографія / авт. кол. : В. В. Василевич, Т. Е. Василевська, А. В. Савченко, В. Л. Федоренко (кер. авт. кол.) та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. Л. Федоренка. Київ : Ліра-К, НАДУ, 2016. 524 с. URL: <http://academy.gov.ua/manage/pages/dop/8/files/79ef06ff-d20f-491f-81c9-d91d1eae0231.pdf> (дата звернення 10.11.2020)
4. П'ять шляхів виходу з конституційної кризи в Україні : міжнародний мовник Deutsche Welle (DW). URL: <https://www.dw.com/uk/piat-shliakhiv-vykhotu-z-konstytutsiinoi-kryzy-v-ukraini/a-55500474> (дата звернення 12.11.2020).

БАЛІЦЬКА Н.І., студентка 3 курсу
Науковий керівник – **АРБУЗОВА Т.В.**, канд. екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет
maks.228.nata@gmail.com

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО – ШЛЯХ ВІД ІДЕЇ ДО ЕФЕКТИВНИХ СУСПІЛЬНИХ ЗМІН

З'ясовано зміст, роль соціального підприємництва, принципи, критерії, методи забезпечення ефективної його діяльності, позитивні та негативні риси функціонування. Обґрунтовано потребу формування та організації діяльності соціального підприємництва в Україні.

Ключові слова: соціальне підприємництво, соціально відповідальний бізнес, соціальна цінність, соціальний ефект, соціальна місія.

Концепція соціального підприємництва, як основа ефективної та раціональної співпраці приватного бізнесу та громадськості, займає чільне місце в процесах формування та становлення сталого розвитку країн світу та соціальної відповідальності підприємств і бізнесу в цілому. Метою даного дослідження є аналіз та вивчення ролі соціального підприємництва, його складових: принципів, критеріїв, методів забезпечення його ефективної діяльності, формування соціальної інфраструктури суспільства та роль соціального підприємництва в цьому процесі, з'ясування специфіки планування, організації, фінансування й оцінки результатів, позитивних та негативних сторінок діяльності.

На практиці концепція соціального підприємництва визнана як всеосяжний широкий спектр видів діяльності: підприємств та приватних осіб, їх діяльність; комерційних підприємств соціального призначення, мотивованих на отримання прибутку в некомерційному секторі; нових типів благодійників, що підтримують інвестиції на зразок венчурних портфелів; некомерційних організацій, які постійно удосконалюють свою діяльність, спираючись на уроки світового досвіду [1].

В минулому десятилітті соціальне підприємництво постало як нове явище, орієнтоване на створення соціальної цінності. Це поняття визначає три категорії ключових питань, вирішення яких лежить в основі появи і розвитку соціального підприємництва: якісна допомога суспільству та взаємодія з ним через трансформацію звичного «бізнесу заради прибутку», вирішення нагальних соціальних проблем та ефективна комунікація з суспільством [1].

Головна мета соціального підприємництва – раціональне поєднання виконання соціальної місії й отримання відповідного рівня прибутку, принесення якнайбільшої користі суспільству.

Принципи формування та функціонування соціального підприємництва передбачають: превалювання низки важливих соціальних цінностей, тобто формулювання соціально орієнтованої місії підприємства і визначення основних соціально спрямованих напрямів діяльності; забезпечення якісних соціальних трансформацій задля досягнення бажаного результату та соціального ефекту (поліпшення якості життя, забезпечення соціальної безпеки та захисту населення тощо) для певної групи людей, громади, міста, населення країни; нарощення соціального капіталу та створення потужного інструменту для досягнення результативних соціальних трансформацій; забезпечення еквівалентності власності та розподілу багатства, солідарність; згуртованість об'єднаних спільними інтересами осіб у прийнятті рішень та розподілу спільної відповідальності за їх результати; відкритість, що передбачає широкі можливості для будь-яких груп суспільства, які поділяють однакові соціальні чи моральні цінності і розуміють важливість вирішення певної проблеми, приєднавшись до діяльності та формування соціальної цінності; дотримання виваженого балансу між соціальною та комерційною складовими, громадською активністю, відповідальністю тавладою; автономність (фінансова, матеріальна та адміністративна) від державних та недержавних структур, інших

підприємств на рахунок прийняття управлінських рішень та здійснення діяльності для реалізації соціальної місії; підприємництво та інноваційність як основа діяльності та прийняття рішень щодо визначення та якісного вирішення соціальних проблем тощо[6].

Методи забезпечення діяльності соціального підприємництва включають арсенал правових, адміністративних, економічних, пропагандистських інструментів державного регулювання та підтримки зазначеного виду діяльності. Досвід розвинених країн показує, що збори та продажі (власні надходження) є найважливішим джерелом фінансування для близько 54,3% підприємств, гранти – 27,1%, різні види пожертв – 5,9% та інвестиції – 4,6%. У проведеному в 2015 році ЄК дослідженні відзначається, що значні обсяги соціальних послуг фінансуються державним сектором – близько 45% соціальних підприємств в Італії підтримуються саме державними фондами і також є їх основними клієнтами [2].

Критеріями успішності соціального підприємства виступають: задоволення потреб суспільства; зміна шляхів вирішення нагальних проблем в соціумі; соціальні та демографічні зміни; вдала операційна діяльність; формування високого рівня соціального ефекту та соціальної цінності; досягнення результативності, реалізація місії та стратегічних завдань.

Організація роботи та ефективної діяльності соціального підприємництва здійснюється за етапами: визначення основної проблеми, що соціальне підприємство намагається вирішити, частки цільової аудиторії та можливих партнерів; розробка ідеї соціального підприємства, його правової форми та розробка ідеї продукту/послуги, яка є комерційно вигідною та соціально спрямованою; маркетинг, аби знайти оптимальний баланс між продуктом/послугою та безпосереднім клієнтом на ринку товарів/послуг; розгляд фінансової складової, бюджету проекту та пошуку інвесторів, грантів, визначення ціни продукту/послуги та який прибуток і соціальний ефект підприємство може отримати від їх продажу/надання; визначення організаційної структури соціального підприємства; проведення оцінки результативності фінансової та операційної його діяльності [5].

Основні позитивні риси діяльності соціальних підприємств полягають в тому, що вони: сприяють ефективному розвитку суспільства та економіки в цілому, адже пропонують нові можливості та створення нових робочих місць нетипових форм підприємництва та форм зайнятості; допомагають вирішити питання соціальної ізоляції, адже саме завдяки їх діяльності можливе працевлаштування осіб з обмеженими фізичними та психічними можливостями, тих, хто був тривалий час безробітним, а також представників різних груп ризику та соціально незахищених верств населення; активізують участь та добровільну роботу громадян, зміцнюючи, в такий спосіб єдність громади; сприяють розвитку широкого спектру соціальних послуг, необхідних суспільству, але якими не прагне займатися звичайний бізнес (до прикладу, мало/неприбуткові, непрестижні, або ж такі, що потребують спеціальної професійної підготовки); знижують фінансове навантаження на місцеві бюджети у питаннях розв'язання нагальних соціальних проблем, що є надзвичайно актуально в умовах хронічного дефіциту бюджетних коштів; розширюють структуру фінансування соціальних програм громади, міста та країни в цілому (залучення іноземних інвестицій, грантових програм тощо) [4]. Негативні риси соціального підприємництва пов'язані з тим, що продуктивність праці може бути нижчою, що пов'язане з розмірами та фінансовими можливостями самого підприємства; існує ризик нестачі коштів для впровадження передових інноваційних досягнень в галузі науки і техніки, а також можливі труднощі з отриманням кредитів та грантових коштів тощо [3].

Нині ідею соціального підприємництва як поки що незвичного, але ефективного та потужного контакту і співпраці підприємців, держави, громад, появи нових інноваційних рішень та модернізації соціальної сфери все частіше використовують у світовій практиці, приклад та досвід якої для України є спробою долучитися до сучасних новацій ведення соціально відповідального бізнесу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Socialenterprises :EuropeanCommission. Social economy in the EU. URL: http://ec.europa.eu/growth/sectors/social-economy/enterprises_en (дата звернення 01.11.2020)
2. Соціальне підприємство – для кого і для чого. Інформаційне агентство ЛІГАБізнесІнформ. URL: <https://blog.liga.net/user/kyurchenko/article/32142> (дата звернення 01.11.2020)
3. Значення, позитивні та негативні риси малих підприємств. URL: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-2616/> (дата звернення 07.11.2020)
4. Соціальне підприємництво. URL: <https://cutt.ly/4g2MgUt> (дата звернення 11.11.2020)
5. Планування соціального підприємництва. Посібник / ФрірСпреклі. Британська рада, 2001. 71с.
6. Соціальне підприємництво: від ідеї до суспільних змін. Посібник / Свинчук А.А., Корнецький А.О., Гончарова М.А., Назарук В.Я., Гусак Н.Є., Туманова А.А. Київ: ТОВ «Підприємство «ВіЕнЕй», 2017. 188 с.

УДК 343.35:35.08-044.3(477)

БЕДРІЙ Є.О., студентка 4 курсу
Науковий керівник – **АРБУЗОВА Т.В.**, канд. екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет
yelyzavetabedriy2306@gmail.com

ВИМІРЮВАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ КОРУПЦІЇ В КРАЇНІ

З'ясовано найбільш відомі методи вимірювання та оцінки рівня корупції. Обґрунтовано необхідність їх застосування для формування дієвої антикорупційної політики та антикорупційної діяльності держави і суспільства.

Ключові слова: корупція, вимірювання рівня корупції, оцінка рівня корупції, рейтинг корупції, опитування, експертні оцінки.

Масштаби корупції досить важко виміряти і оцінити через те, що вона, як й інші види тіньової економічної діяльності, не доступна для офіційного статистичного обліку. Однак намагання здійснити такі кількісні вимірювання та дати їм якісну оцінку є однією із вагомих умов розробки антикорупційних заходів.

Методики вимірювання та оцінки корупції поділяють на три групи: соціологічні опитування, експертні оцінки, інтегральні оцінки.

Соціологічні опитування є одним із основних інструментів вивчення корупції, що ґрунтується на опитуванні (анкетування, інтерв'ю) громадян, організацій (підприємців) та представників органів влади, які дозволяють розрахувати параметри корупції на базі кількісних та якісних показників. Проводячи соціологічне опитування, зазвичай використовується термін «неформальний платіж», під яким розуміють хабар, надання відповідних послуг владним представникам в обмін на корупційні послуги. Одним з лідерів соціологічних опитувань є Всесвітній банк та Європейський банк реконструкції та розвитку, що проводять вивчення корупції в рамках «Огляду умов ведення бізнесу й діяльності підприємств» (BusinessEnvironmentandEnterprisePerformanceSurveys, BEEPS). Обстеження проводяться з 1999 року один раз на три роки шляхом опитувань власників і старших менеджерів фірм з країн Центральної та Східної Європи, колишнього СРСР і Туреччини. Останній раз дослідження проводилися у 2018-2019 рр., вдаючись до більш ніж 10,5 тис. інтерв'ю. Проблема корупції досі займає високий ранг в якості перешкоди в роботі бізнесу.

Різними країнами і в різні періоди часу досить широко використовуються експертні оцінки при вимірюванні та оцінці рівня корупції. Найбільш відомими є дослідження американської громадської організації FreedomHouse «Нації в транзиті» (NationsinTransit, NIT), Світового банку – «Міжнародний посібник з питань ризиків країн» (InternationalCountryRiskGuide, ICRG) і «Політика країн та інституційна оцінка» (CountryPolicyandInstitutionalAssessment, CPIA). Мережа кореспондентів цих джерел

оцінюють рівень корупції в цілому на підставі експертних знань про кожну країну. Приміром, дослідження «Нації у транзиті» ґрунтується на щорічному всебічному порівняльному дослідженні стану справ у 29 європейських та євразійських посткомуністичних країнах. FreedomHouse застосовує у своїх оцінках 7 індикаторів: громадянське суспільство, виборчий процес, незалежність ЗМІ, управління на національному рівні, управління на місцевому рівні, незалежність судової системи, корупція. Вимірювання рейтингу здійснюється за семибальною шкалою: від найгіршого показника – «1» до найвищого рівня демократичного прогресу – «7». Відсоток демократії, запроваджений у 2020 році, є представленням оцінки демократії за шкалою 0-100, де «0» дорівнює найменш демократичному, а «100» дорівнює найбільш демократичному. Оцінка демократичності управління в Україні у 2020 р. на рівні центральної влади зросла з 2,25 до 2,50 балів і становила 39,88%, завдячуючи першому мирному переходу влади за постмайданівський період з обранням нового президента України у 2019 році. Як результат, рейтинг розвитку демократії покращився з 3,36 до 3,39 балів[1].

Ще один проект Світового банку – Індекс якості державного управління (World Governance Indicators, WGI) – також включає обстеження, пов'язане з корупцією. Індекс розраховується для 200 країн з 1996 року. Основою для індексу є 30 джерел даних, серед яких – світові соціологічні дослідження, дані державних органів і незалежних експертів з конкретних країн. Одним з індикаторів для складання індексу якості управління є показник контролю корупції. З 2005 року в рамках Світового економічного форуму проводиться аналіз успішності ведення бізнесу в різних країнах з застосуванням індексу економічної успішності (Global Competitiveness Index, GCI), в якому одним з показників також є корупція. Індекс GCI складається для 142 країн на основі ключових економічних показників і понад сто світових рейтингів.

Експерти організації Heritage Foundation, формуючи рейтинг корупції в Індексі економічної свободи, стверджують, що, досліджуючи 10 свобод (одна з яких – свобода від корупції), вони слідує ідеям економіста Адама Сміта, які той розвивав ще в 1776 році в роботі «Здоров'я нації». Індекс економічних свобод публікується на сайті фонду та в Wall Street Journal з 1995 року. Він включає 10 вимірювань економічного успіху в 184 країнах. Свобода від корупції входить в число необхідних для розвитку свобод.

Інтегральні оцінки є наступним методом вимірювання корупції, що пропонуються різними організаціями шляхом агрегування рівнів корупційності. Красномовний приклад – Індекс сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index, CPI), що публікується з 1995 р. громадською організацією Transparency International (TI), оперує оцінками аналітиків та підприємців та формує рейтинг за показниками рівня сприйняття корупції. Кількість балів, а не позиція в рейтингу є основним показником CPI. 0 балів демонструє фактичну підміну держави корупцією, а 100 балів є свідченням того, що корупція практично відсутня в суспільному житті. Здійснюється оцінка корупції лише в державному секторі й ґрунтується на кількох незалежних опитуваннях міжнародних правозахисних та фінансових експертів зі Світового банку, міжнародної організації Freedom House, Азійського та Африканського банків розвитку. Втрата 2-х балів, тобто 30 зі 100 – результат CPI-2019 для України. У 2019 р. із 180 країн нашої дісталася 126 місце. Найбільша проблема, на думку TI – ризик, що люди/компанії в країні стикаються з хабарництвом, іншими корупційними порушеннями в веденні бізнесу, від одержання великих контрактів до щоденної роботи[2]. Крім Індексу CPI, Transparency International проводить щорічне соціологічне опитування населення і формує «Барометр світової корупції».

Українське дослідження корупції ґрунтується на «Концептуальних засадах національної системи оцінки рівня корупції» [3], що визначають потребу в системі комплексного оцінювання її рівня, яка має за основу збір, аналіз та узагальнення таких даних: статистичні звіти спеціально уповноважених суб'єктів у сфері запобігання та протидії корупції; даних про реалізацію органами публічної влади заходів щодо запобігання та протидії корупції; результатах соціологічних досліджень щодо поширення корупції, здійснюваних соціологічними та науково-дослідними інституціями; інформації про розповсюдження корупції, одержаної з

інших джерел (приміром, експертні оцінки, висновки тематичних наукових розвідок тощо). З цією метою також проводиться опитуванням населення щодо поширеності корупції за двома напрямками: кількісна та якісна характеристика корупційного досвіду населення (опитування щодо величини корупційних практик при наданні адміністративних послуг, у сфері підвищеного корупційного ризику, у судовій системі, у приватному секторі, у державному регулюванні та контролі підприємництва) та ставлення населення до ситуації з корупцією в Україні (рівень поінформованості населення про державну антикорупційну політику; сприйняття населенням поширення корупції загалом чи в окремих сферах життя суспільства; специфіка мотивації опитуваних при виборі моделі корупційної поведінки або відмови від неї; оцінка населенням якості роботи суб'єктів, які реалізують заходи щодо запобігання і протидії корупції; ставлення населення до інформаторів про корупційні правопорушення). Наслідком такого вимірювання і оцінки є презентація щорічного звіту про результати проведення заходів щодо запобігання і протидії корупції в Україні[3].

Отже, вимірювання та оцінка рівня корупції в країні покликана стати підґрунтям для формування дієвої антикорупційної політики та антикорупційної діяльності держави і суспільства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. NationsinTransit 2020 :Ukraine. URL: <https://freedomhouse.org/uk/country/ukraine/nations-transit/2020>(дата звернення 01.11.2020)
2. Індекс сприйняття корупції – 2019: Методологія. TransparencyInternationalUkraine. URL:<http://cpi.ti-ukraine.org/#/>(дата звернення 09.11.2020)
3. Про національну систему оцінки рівня корупції. Наказ Міністерства юстиції України та Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 30.09.2013 № 2055/5/1153. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v2055323-13#Text>(дата звернення 08.11.2020)

УДК 343.35:35.08-027.2:316.324

БЕРЕЖНИЙ О.С., студент 4 курсу
Науковий керівник – **АРБУЗОВА Т.В.**, канд. екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет
alexeibrzn@gmail.com

АНТИКОРУПЦІЙНА ФУНКЦІЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

З'ясовано роль та функції громадянського суспільства в запобіганні та протидії корупції. Обґрунтовано, що результативність антикорупційної політики держави не буде достатньо високою безактивної участі громадськості.

Ключові слова: корупція, громадянське суспільство, функція, антикорупційна політика, антикорупційна діяльність.

Корупція означає злочинне використання службовими особами, політичними та громадськими діячами їх прав, посадових можливостей з метою особистого збагачення, є ознакою морального псування і розтління людей. Для запобігання і протидії цьому негативному суспільному явищу світове співтовариство вдається до свідомого застосування арсеналу антикорупційних дій, методів, інструментів, принципів, втілених в антикорупційній політиці. Отже, антикорупційна політика – це комплекс правових, економічних, освітніх, виховних, організаційних та інших заходів, спрямованих на створення системи запобігання та протидії корупції і усунення причин її виникнення. Метою такої політики є зниження рівня корупції та забезпечення захисту прав і законних інтересів громадянина суспільства від її негативних наслідків[1].

Світовий досвід показує, що подолати корупцію, особливо у державній сфері, можливо тільки з активною участю громадян, адже публічні діячі у часи активної корупції не можуть ефективно слідкувати та запобігати корупції. Громадське суспільство – це група недержавних об'єднань, які презентують інтереси й волю громадян. Елементами громадянського суспільства є різні товариства (професійні, творчі, конфесійні тощо), що обіймають усі сфери суспільного життя. Антикорупційна діяльність також має стати об'єктом такого інтересу громадянського суспільства. Якщо влада на високому рівні вражена корупцією, то які б органи не створювались, до чого б не вдавались для її протидії, без стороннього й неупередженого контролю, суб'єктом якого найчастіше виступає суспільство, результативність цього процесу не буде достатньо високою для ефективного контролю корупційної діяльності.

Суспільство може брати участь в антикорупційних заходах у різних формах таких як: повідомлення про виявлені факти; запит та одержання інформації від органів державної та місцевої влади про діяльність щодо запобігання та протидії корупції; проведення громадської антикорупційної експертизи нормативно-правових актів; участь у відкритих парламентських слуханнях; пропозиції суб'єктам права законодавчої ініціативи щодо вдосконалення законодавчого регулювання відносин у сфері протидії корупції; проведення досліджень з питань запобігання та протидії корупції; заходи щодо інформування населення; громадський контроль за дотриманням законів [2].

Виділяють п'ять основних функцій громадськості в запобіганні та протидії корупції: моніторинг діяльності органів влади, захист прав й свобод громадян, забезпечення відкритості інформації в суспільстві стосовно стану корупції та ефективності заходів щодо її протидії, організація роботи з просвітництва населення та окремих соціальних груп, сприяння підвищенню рівня життя населення.

Головною ціллю моніторингу діяльності органів влади є забезпечення прозорості та підзвітності публічного сектору перед громадянами. Об'єктами моніторингу може бути досить широке коло суб'єктів: політичні партії, судові й парламентські органи, приватні, передусім фінансові організації, різні структури державного управління та місцевого самоврядування тощо. Громадські організації можуть підтримувати прозорість та підзвітність органів влади перед суспільством завдяки низці заходів, що пов'язані з підвищенням рівня відкритості, прозорості, а з цим й відповідальності перед суспільством, змусити владу публічно обґрунтовувати свої рішення та дії.

Захист прав й свобод громадян – ця функція створює сприятливі інформаційні поля та тиск на владу з боку засобів масової інформації, посилює вплив населення на процес прийняття органами влади рішень, а також рівень віри громадян до власної спроможності захисту прав й свобод.

Забезпечення відкритості інформації в суспільстві стосовно стану корупції та ефективності заходів щодо її протидії. Нажаль в Україні питання корупції майже не висвітлюються. Вся інформація про корупцію зводиться до опису окремих незначних актів корупції, але про наслідки, покарання, заходи протидії, дослідження щодо джерел корупції майже немає. Ця функція дозволяє ознайомити суспільство з такою проблемою, як корупція на більш глибокому рівні, тим самим підвищити рівень обізнаності громадян, що збільшить можливості громадськості протидіяти корупційним схемам.

Організація роботи з просвітництва населення та окремих соціальних груп. Освіта громадян у правовій сфері та їхній захист є одним із важливих етапів протидії корупції. Ця функція дозволяє навчити й надати інформацію, щодо можливостей населення протидіяти корупційним схемам та забезпечити правовий захист. Є декілька підходів щодо розв'язання проблеми освіти та правового захисту громадян: надання послуг усім верствам населення за допомогою створення спеціальних юридичних служб, а також їх просвіта щодо захисту прав та протидії корупції; надання послуг окремим категоріям населення організаціями, що представляють їхні інтереси (різні асоціації, спілки, тощо).

Сприяє підвищенню рівня життя населення. Світовий досвід показує, що за часів активної корупції високий рівень життя або його підвищення неможливе. Тому зростання

добробуту населення, подолання бідності та безробіття, підвищення загального рівня життя є ефективним механізмом подолання корупції в усіх сферах, в тому числі й політичній.

На нашу думку, громадському суспільству необхідно стати глобальною інституцією, яка буде цілеспрямовано та послідовно займатися антикорупційною діяльністю. Структури громадянського суспільства мають бути об'єднані спільною метою та мати у своєму розпорядженні різні ресурси. Такі громадські об'єднання покликані займатися просвітництвом усіх верств населення, формувати громадську думку стосовно корупційних проблем та бути ефективною силою в підтримці держави щодо запобігання та протидії корупції[3]. Крім того такі організації повинні мати право законодавчої ініціативи, яке надаватиме їм можливість відстоювати думку громадян у парламенті.

Отже, громадянське суспільство посідає важливе місце в сфері запобігання й протидії корупції та є однією з найважливіших ланок в програмі антикорупційної діяльності держави. Поруч із законодавчим регулюванням та встановленням кримінальної, адміністративної, дисциплінарної, цивільно-правової відповідальності у суспільстві має бути сформована атмосфера нетерпимості і неможливості фактів корупції. Громадськість має досить багато вагомих важелів протидії корупції, які потрібно вірно й ефективно реалізувати.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про схвалення Зasad антикорупційної політики : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.12.2009 р. № 1688-р. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1688-2009-%D1%80#Text>(дата звернення: 09.11.2020).

2. Громадська організація «Всеукраїнський центр протидії корупції та сприяння правоохоронним органам «Антикорупційна ініціатива» : Права членів організації. Офіційний сайт. URL: <http://anticorruption.com.ua/prava-chlenu-organzacii.html>(дата: 10.11.2020).

3. Участь громадськості у заходах щодо запобігання корупції як запорука успішної антикорупційної політики : Роз'яснення Міністерства юстиції України 26.08.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0059323-11#Text>(дата звернення: 05.11.2020).

УДК: 005.31:658.11

DEMCHENKO N.S., second-year master's degree student
Research supervisor – **ARBUZOVA, T.V.**, Ph.D. in Economics
BilaTserkva National Agrarian University
demchenkonatalie@gmail.com

WAYS OF IMPROVEMENT OF OPERATIONS MANAGEMENT AT THE COMMERCIAL ENTERPRISE

The study determines and analyzes the ways of improving operations management at the commercial enterprise. Special attention is paid to improving operating activities of such enterprises in the context of pandemic. Well-established operations management is considered as an important prerequisite for adapting an enterprise to market conditions and the key to its viability and success in a competitive environment.

Key words: operations management, operating activities, commercial enterprises, chain retail enterprises, performance indicators.

The dynamic development of a market economy in Ukraine leads to high requirements for the functioning of economic systems at various levels. Most attention is paid to trade as a commercial system and as an independent direction of the national economy.

Among the various forms of commercial enterprises, the most structurally complex and at the same time promising is the operating activity of modern chain retail enterprises: chains of shopping centers, hyper - and supermarkets. The structural complexity of this type of operating activity is due to the fact that it integrates almost all types of such activities: the most modern trade technologies are combined with various types of production activities (various workshops for the production of semi-

finished products and finished products); also integrated activities for providing various services (cafes, bars, taking orders, packaging, delivery of goods, rental of premises and equipment, etc.).

Operating activity of retail chains is the main activity of the enterprise, for the implementation of which it is created, and is related to the production, trade and provision of services, resulting in a network synergistic effect, which allows you to save on the scale of activities, reduce transaction costs associated with obtaining information, exercising control, managing, etc., and makes it possible to maximize total income. Operating activities include the processes of purchasing, producing, selling goods, providing services, and marketing [3].

Operating activity is a constant cyclical process, which involves the main number of employees and the fixed capital of the enterprise. Operating activity consists of planning, organizing, motivating, accounting, controlling, and adjusting both the activity process and its management process.

An important measure to improve operations management at retail enterprises is the development and implementation of an operational strategy that covers the entire range of activities of the enterprise and ensures the ability to quickly respond to any changes in the future. In general, we can identify the following areas for improving the operations management system at the enterprise:

Change in production technology. Production technology and techniques play an important role in product demand. Changing materials, technologies, and production techniques significantly improves products quality and increases their demand.

Improve internal organizational and information exchange. Improving the exchange of information and speeding it up contribute to significant cost savings and reduce product shortages and inconsistencies, the quality of deliveries, and their timeliness, which positively affects the demand for products and the profitability of the organization.

Staff training. Modern conditions places high demands on updating the specific knowledge and skills of employees. The main task of professional development of managers and specialists is to ensure the rapid implementation of new scientific, technical, organizational and economic ideas in the practice of the enterprise.

Product quality control. Quality as an economic category reflects a set of product properties that determine the degree of its suitability to meet human needs in accordance with its purpose. Therefore, it is quality that can become the key characteristic that will distinguish this product.

Research work on the development of new products, i.e., a complex of research that is carried out in order to obtain valid raw data, principles and ways of modernizing or creating new the products [2].

Introduction of energy-saving technologies. Rising energy prices encourage energy efficiency through the use of energy-saving technologies. In addition, if the energy intensity of production is reduced, the level of energy conservation is increased.

Systematic analysis of product competitiveness, particularly its life-cycle phases.

Introduction of high-performance tools, devices and other means to improve production.

Improving the organizational structure of enterprise management; optimizing the organization of management and business processes through improving the system of planning, accounting and monitoring of the basic performance of the enterprise.

Customer centricity. Understanding the central importance of customers to company's success and even to its survival. Customers must be seen, not as being external to the organization, but as the most important part of it. It means capturing a customer's requirements, expectations, perceptions and preferences in some depth.

Synchronized flow. It means that items in a process, operation or supply network flow smoothly and with even velocity from start to finish. This is a function of how inventory accumulates within the operation.

Other measures include implementing an effective assortment policy, introducing proprietary brands, and finding methods and ways to meet additional consumer needs. Moreover, assessment and monitoring of the performance of commercial enterprises is necessary. The assessment may focus on: the level of labour discipline; staff turnover; employee satisfaction with working conditions; labour participation rate in operating activities; the state of social and psychological climate[1].

In the context of a pandemic, commercial enterprises face new challenges to improve the functioning of operating activities. Since the price ceases to be the only and primary factor in making a purchase – the convenience, safety and comfort in purchasing products, as well as the option of remote shopping play a significant role. The focus should be on consumer convenience and safety, indoor sanitation and staff health. Introduce changes in the schedules of outlets, product packaging, temperature screening and providing staff with personal protective equipment and disinfectants. Reorganize international and local supply chains, including assessing foreign / local options to shorten supply chains and replace suppliers. Restructure the staff in such a way that individual «teams» of the staff do not intersect with each other and thus minimize the potential risk of contracting coronavirus. Enhance the digital transformation. Automation and digitalization of employees' work allows retailers to reduce costs and increase efficiency. Digitize operating activities and create new digital business models and income flow.

In general, today's requirements for commercial enterprises are growing, in particular, product quality and service. Therefore, rapidly changing competitive environment, as well as a comprehensive view of management issues demonstrate that efficient operations management is a prerequisite for the successful functioning of a commercial enterprise.

REFERENCES

1. Горященко Ю.Г. Удосконалення операційного менеджменту на підприємствах торгівлі. Підприємницька модель економіки та управління розвитком підприємства : матеріали міжнар.наук.-практ. конф., м. Житомир, 8-9 листопада 2018 р. Житомир, 2018. С. 570-571. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/pidpryyemnytska-model-ekonomiky-ta-upravlinnya-rozvytkom-pidpryyemstva-8-9-lystopada-2018-r/> (дата звернення 11.11.2020)
2. Мішустіна Т. С., Пробко І. Б. Шляхи вдосконалення системи управління операційною діяльністю торговельного підприємства. Європейський вектор економічного розвитку. 2017. № 1. С. 60-69. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ever_2017_1_8 (дата звернення 11.11.2020)
3. Писарюк С.Н. Операционная деятельность сетевых предприятий розничной торговли. Актуальные вопросы учета и управления в условиях информационной экономики. 2018. С. 229-233. URL: <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=35638613> (дата звернення 09.11.2020)

УДК 343.35:35.08:316.324

ДМИТРЕВИЧ А.С., студентка 4 курсу
Науковий керівник – **АРБУЗОВА Т.В.**, канд. екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет
dmitrevich.nastya@gmail.com

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

З'ясовано роль громадянського суспільства у проблемах запобігання та протидії корупції. Представлено розуміння сутності антикорупційної культури. Запропоновано шляхи формування антикорупційної культури громадянського суспільства.

Ключові слова: корупція, громадянське суспільство, антикорупційна діяльність, антикорупційна культура, протидія.

Термін «культура» тлумачиться як сукупність матеріальних і духовних цінностей, що створені людством протягом його історії, є тим, що створюється для задоволення духовних потреб людини, означає ступінь досконалості певної галузі суспільного життя чи розумової діяльності, демонструє освіченість, вихованість, свідчить про рівень розвитку суспільства в певну епоху[1]. В контексті цього формування антикорупційної культури українського суспільства нині набуло винятково важливого значення через те, що корупція розглядається як

одна із найважливіших проблем, що гальмує розвиток національної економіки, перешкоджає створенню позитивного іміджу нашої країни у світі.

Оскільки громадянське суспільство є суспільством громадян країни з високим рівнем політичних, економічних, соціальних, культурних, моральних рис, покликане разом з державою утворювати розвинені правові відносини і взаємодіяти з нею заради спільного блага, то антикорупційна його культура – це обізнаність громадян в суті, причинах і наслідках корупції та формування природного прагнення до зниження її рівня. Головними функціями громадянського суспільства є об'єднання зусиль для пошуку рішень розв'язання важливих питань населення щодо запобігання та подолання корупції у владі та пропаганда антикорупційної діяльності, необхідність донесення мікро- і макроекономічних, соціальних та психологічних наслідків корупції як до громадян, так і до посадових осіб.

Формування антикорупційної культури громадськості є видається за необхідне в попередженні та боротьбі проти корупції. Це має призвести до зменшення спонуки громадян до корупційних дій. Нині, враховуючи психологічні та моральні чинники, корупція невід'ємно присутня в житті звичайного українця. Суспільство має розуміти важливість своєї участі в антикорупційній діяльності. Громадяни, не усвідомлюючи глобальність проблеми, вдаються до корупції задля епізодичного отримання певних благ, розв'язання певних питань, наслідком чого є поширення корупції у сфері публічного управління, в органах державної влади[2], в приватному секторі. Це стає прикрою звичкою, нормою життя й без розробки та втілення заходів протидії хвороба суспільства розростатиметься. Виходячи з цього, можна виділити такі шляхи формування антикорупційної культури суспільства.

В першу чергу це формування у соціумі точного розуміння суті корупції. Тобто суспільство має бути поінформоване про дане явище, форми його прояву та ситуації, в яких корупція проявляється в повсякденному житті. Отже, боротьба проти корупції не можлива, поки громадяни не будуть усвідомлювати зміст усіх аспектів корупції та не перестануть сприймати її як традиційну поведінку.

Також важливим є збагнути наслідки корупції, тобто кожен повинен розібратися, які загрози та негативні ефекти корупції як для держави в цілому, так і для кожного громадянина. Корупція має безліч прямих та непрямих наслідків. Необхідно на загальному рівні донести інформацію про плоди корупції, та її негативний вплив на якість життя суспільства.

Громадяни мають розуміти важливість та необхідність своєї участі у боротьбі з корупцією. Кожен має усвідомлювати потребу і відчувати відповідальність щодо запобігання сприянню корупції, вимагати прозорості в роботі органів місцевої влади, державних установ та активно реагувати на прояви корупції.

Антикорупційна діяльність державних органів має бути повністю висвітлена. Це забезпечить своєчасне і повне інформування громадян про норми антикорупційного законодавства, основні структури з питань протидії корупції та можливості контакту з ними державні антикорупційні програми. Важливо, щоб громадяни були обізнані в основних стандартах діяльності державних органів. На основі цих знань вони можуть вимагати від чиновників надання якісних послуг, а також подавати скарги у випадках невідповідності цим стандартам.

Населення має бути освіченим в антикорупційних питаннях, для цього впроваджується система антикорупційної освіти у професійно-технічних, загальноосвітніх та вищих навчальних закладах усіх форм власності. Прикладом реалізації такого завдання є започаткування викладання Білоцерківському національному аграрному університеті дисципліни «Антикорупційна політика» для студентів 4-го курсу економічного факультету спеціальності «Публічне управління та адміністрування». Також для деяких цільових аудиторій потрібно проводити антикорупційні навчальні заходи. Такою цільовою аудиторією є студенти та учні, представники ЗМІ та малого бізнесу, депутати місцевих рад, працівники галузей охорони здоров'я, освіти.

Важливою є освіта публічних службовців щодо питань корупції, вони мають розуміти її суспільну небезпеку, бути поінформованими про види корупційних правопорушень та про санкції за їхнє вчинення [3].

Отже, важливим є донесення до громадянського суспільства і усвідомлення ним виняткової важливості викорінювання корупції як з держави в цілому, так і життя кожного громадянина. Усвідомлення і прийняття того, що кожне корупційне правопорушення, навіть на рівні пересічного громадянина, призводить до зростання рівня корупції в державі і погіршення рівня та якості життя населення. Однією з форм реалізації цього завдання є формування антикорупційної культури суспільства як складової складного механізму протидії та боротьби з корупцією.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Словник української мови: В 11 т. / Укл. колект. авторів під кер. І. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1970-1980. Т. 4. 1973. С. 394.
2. Кравченко С., Пантелейчук І. Напрями формування антикорупційної культури українського суспільства. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. 2012. №2. С. 5-13. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vnadu_2012_2_3.pdf (дата звернення: 05.11.2020)
3. Запобігання та протидія корупції : навч. посіб. / А. М. Михненко, О. В. Руснак, А. М. Мудров та ін. ; за ред. А. М. Михненка. 4-те вид., переробл. й доповн. Київ : ДННУ «Акад. фін. управління», 2013. 666 с. URL: https://afu.kiev.ua/getfile.php?page_id=450&num=6 (дата звернення: 05.11.2020)

УДК 352:336.1

БАЛІЦЬКА Н.І., студентка

Науковий керівник – **ПАНАСЮК В.І.**, канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ІНСТИТУЦІЙ МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Розглянуто процес формування інституцій місцевого економічного розвитку (ІМЕР). Виявлено основні характеристики ІМЕР, що відрізняють їх від інших інституцій. Встановлено, що створення ІМЕР умовно можна поділити на три етапи: інформаційний, організаційний та етап планування. Розглянуто моделі функціонування ІМЕР залежно від принципів діяльності та джерел фінансування. Зроблено висновок про потребу активізації процесу створення ІМЕР, що дозволить місцевим органам влади реалізувати свій потенціал за для соціально-економічного зростання.

Ключові слова: інституція місцевого економічного розвитку, місцевий економічний розвиток, модель функціонування ІМЕР.

Дієвість інституцій місцевого економічного розвитку є однією з ключових передумов якісного соціально-економічного розвитку територій. Різноманітність напрямів діяльності та організаційно-правових форм ІМЕР поєднується їх спільною характерною рисою щодо спрямованості на покращення економічного розвитку території шляхом ефективного управління розвитком та активного залучення необхідних для цього ресурсів ззовні [1].

Ключовими характеристиками інституцій місцевого економічного розвитку, що відрізняють їх від інших інституцій, є поєднання в їх діяльності функцій державної установи, бізнес-організації та громадської організації. Така модель дозволяє ІМЕР ефективно працювати над залученням додаткового фінансування для конкретної території, налагоджувати співпрацю бізнесу, влади та громади для використання ресурсного потенціалу регіону, спрямовувати максимальні зусилля на реалізацію стратегічних цілей територіальної громади [2].

Процес створення ІМЕР є особливо важливим, оскільки закладає основи для майбутнього результативного функціонування організації. Процес формування інституцій місцевого економічного розвитку умовно можна поділити на три етапи: інформаційний, організаційний та етап планування.

Першим етапом створення ІМЕР є інформаційний етап. На цьому етапі проводяться обговорення та постійні комунікації між усіма ключовими сторонами процесу, зокрема: представниками державних установ; депутатами (представниками всіх політичних сил); громадськими діячами, лідерами громадської думки; підприємцями; основними інвесторами і т.д. [3].

Ефективна комунікація та маркетинг є критично важливими під час заснування та становлення ІМЕР. Потенційні учасники, партнери та громада мають регулярно отримувати інформацію щодо її роботи. Це допоможе їм брати активнішу участь у формуванні стратегічного плану, визначенні ключових ініціатив та розв'язання проблем, що виникатимуть під час заснування [2].

Другим етапом створення ІМЕР є організаційний етап. На цьому етапі визначається організаційна структура та персональний склад ІМЕР, що допомагає погодити важливі питання щодо напрямів діяльності, визначити структуру управління, а також основні цілі [3].

Завершальним етапом є планування діяльності ІМЕР, що включає три стадії: визначення ключових проблем та можливостей для розвитку території; вибір фокусу діяльності та саме планування. Вагому роль тут відіграють процеси формулювання ключових проблем та можливостей розвитку території, розробка стратегічного та операційного плану роботи, а також фінансове планування [3].

Зважаючи на велику різноманітність напрямів роботи ІМЕР та потребу у залученні усіх секторів для розв'язання спільних проблем, інституції місцевого економічного розвитку можуть взяти за основу для функціонування одну з трьох моделей: державну організацію, неурядову організацію або як компанію. Фактично ІМЕР мають вибирати за принципами якого сектору вони функціонують – державного, приватного чи громадського [3].

Залежно від принципів діяльності та джерел фінансування ІМЕР можуть обрати наступні моделі функціонування:

бюджетно-орієнтована модель, в якій ІМЕР майже повністю фінансуються публічними органами влади та реалізує політику органів місцевого самоврядування;

проектно-орієнтована модель ІМЕР, в якій бюджет організації переважно формують кошти, надані замовниками або донорами проектів, що виконуються на їх замовлення;

сервісно-орієнтована модель ІМЕР передбачає, що частина фінансових ресурсів формується шляхом плати за послуги, надані клієнтам, серед яких можуть бути як публічні органи влади, так і комерційні підприємства [3].

Підсумовуючи, зазначимо, що успіх місцевого економічного розвитку значною мірою залежить від спроможності місцевих органів влади координувати процес реалізації місцевого потенціалу. Це можливо тільки тоді, коли місцеві органи влади мають відповідні повноваження, забезпечені ресурсами та інституціями. Проводжувана нині реформа децентралізації є одним із ключових чинників, який сприяє повноцінній реалізації можливостей місцевих органів влади. Саме активний процес формування ІМЕР надасть муніципалітетам змогу бути готовими до зміни середовища, появи нових трендів і викликів та дозволять реалізувати місцевий потенціал за для соціально-економічного зростання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Інституції місцевого розвитку. URL: <http://cd-platform.org/publications/1372-instytutsiyi-mistsevoho-rozvytku>
2. Місцевий економічний розвиток: моделі, ресурси та інструменти фінансування. Федерація канадських муніципалітетів / Проєкт міжнародної технічної допомоги: «Партнерство для розвитку міст». Практичний посібник. Ч. 1. 2020. 104 с.
3. Створення інституцій місцевого економічного розвитку. Асоціація міст України. URL: <https://cutt.ly/lghU46I>.

ЗМІСТ

- Степанець А.О.** Теоретичні аспекти оцінки роботи управління капіталом підприємства. - 3
- Пікульська Я.В.,** Вимоги та перспективи розвитку соціального підприємництва в Україні. - 5
- Безугла О.В.** Improvement of the method of evaluation of efficiency of use of financial resources of the enterprise. - 7
- Ворона Т.П.** Methodical tools of enterprise financial sustainability management. - 9
- Эркинхожиев И.И.** Экономическая сущность и механизм формирования материально-технической базы сельского хозяйства Республики Узбекистан - 11
- Михайлова О.А.** Розвиток інноваційного потенціалу – стратегічний напрям діяльності ТОВ «Сквирський КХП». - 13
- Лук'яненко А.В.** Вплив COVID-19 на економічний стан в Україні. - 15
- Поляков А.В.** Управління формуванням та реформуванням потенціалу підприємства. - 18
- Поліщук Т.В.** Трансформація конкурентних стратегій фірм на зовнішніх ринках в умовах протидії епідемії COVID-19. - 19
- Терещенко О.А.** GMO products in Ukraine: PROS AND CONS. - 22
- Трофімов Я.О.** A DNA-FREE protein synthesis system. - 23
- Стаднік В.Л.** Логістичне забезпечення збуту запчастин аграрним товаровиробникам. -24
- Григор Н.М.** Методика визначення економічної ефективності функціонування фермерських господарств. - 26
- Дабіжа Д.А.** Логістична система – чинник підвищення ефективності аграрних підприємств. -27
- Терещенко О.А.** Управління прибутковістю сільськогосподарських підприємств. - 30
- Приймак О.О.** Удосконалення якості надання страхових послуг в умовах конкурентного середовища - 32
- Панасюк В.П.** Резерви підвищення ефективності використання основних фондів підприємства - 34
- Балан С.В.,** Функції антикорупційної політики держави - 35
- Баліцька Н.І.,** Соціальне підприємництво – шлях від ідеї до ефективних суспільних змін - 38
- Бедрій Є.О.,** Вимірювання та оцінювання рівня корупції в країні - 40
- Бережний О.С.,** Антикорупційна функція громадянського суспільства - 42
- Demchenko N.S.,** Ways of improvement of operations management at the commercial enterprise - 44
- Дмитревич А.С.,** Шляхи формування антикорупційної культури громадянського суспільства - 46
- Баліцька Н.І.,** Особливості створення інституцій місцевого економічного розвитку - 48